

תורה אור • פרשת תרומה • מאמר 1

מי יתנך כאח לי וגו'

”מי יתנך כאח לי”

בקשתה של כנסת ישראל שהי יהיה שוב ”כאח לי”, כמו בשעה שהכרובים היו פונים
זה אל זה בבית המקדש, נענית בגלות באמצעות התורה: תלמיד החכם ”יונק”
מחכמה ובינה של ה' עצמו, ואילו בעל העסק, באמצעות אתכפיא והמסירות נפש
שבקריאת שמע, מגיע לשורש גבוה עוד יותר וזוכה ל”נשיקה”.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/torah-ohr/terumah/1

הנקודה

בקשתה של כנסת ישראל שהי יהיה שוב "כאח לי", כמו בשעה שהכרובים היו פונים זה אל זה בבית המקדש, נענית בגלות באמצעות התורה: תלמיד החכם "יונק" מחכמה ובינה של ה' עצמו, ואילו בעל העסק, באמצעות אתכפיה והמסירות נפש שבקריאת שמע, מגיע לשורש גבוה עוד יותר וזוכה ל"נשיקה".

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר מפרש את שיר השירים ה, א-ב כבקשתה של כנסת ישראל בגלות לשוב להיות "אחים" עם ה', כפי שהיה בזמן בית המקדש, כשהכרובים היו פונים זה אל זה. פני הכרוב הם "אפי זוטרי", ופני האדם הם "אפי רכרבי"; ה"אדם" הוא התורה, שמקורה בחכמה, שבה מתגלה לראשונה שם ה'. "אפי רכרבי" הם התורה כפי שהיא בחכמה העליונה, ואילו "אפי זוטרי" הם התורה שהצטמצמה לעולמנו. שני הכרובים הם האור היורד מלמעלה והנשמה העולה באמצעות המסירות נפש שבקריאת שמע; בתפילה הם עולים לאצילות ופונים זה אל זה כאחים. מאז החורבן, האחוה חוזרת באמצעות התורה: התורה שבעל פה, בינה, היא "חלב האם" שמגדל את הנשמה, ובאמצעותה ישראל "מפרנסים לאביהם שבשמים". אנשי עסקים "מצאוהו בחוץ": בדומה לה', "קונה שמים וארץ", שמברר ניצוצות במשך כל השבוע ומעלה אותם בשבת, הם מעלים את מסחרם באמצעות קריאת שמע ותפילה. האתכפיה שלהם מגיעה לכתר ומזכה אותם ב"נשיקה"; הזמנים הקבועים שלהם לתורה הם "יין הרקח", ואפילו מי שאינם יכולים ללמוד מלאים מצוות כרימון.

מבנה

1	הבקשה להיות "כאח"	11
	כנסת ישראל מבקשת בגלות את האחוה של ימי בית המקדש; הכרובים היו פונים "איש אל אחיו"; "אפי רכרבי" ו"אפי זוטרי" שבדברי חז"ל; ה"אדם" שמעל הכיסא הוא התורה.	
2	השם מתגלה בחכמה	3-21
	הספירות הן ה"שם" של ה', הארה חיצונית שאינה נוגעת בעצמותו. השם מתגלה לראשונה בחכמה, שכמו המוח בגוף מעבירה את החיות לכל הספירות; לכן החכמה, והתורה שמקורה בה, נקראת "אדם", ובמדרגה האין־סופית הזאת — "האדם הגדול".	
3	שני הכרובים	5-41
	באמצעות הצמצום נעשית התורה "אפי זוטרי" של עולמנו. שני הכרובים הם הירידה מלמעלה והעלייה של המסירות נפש שבקריאת שמע, ושניהם נוצרים מן הכיסוי המקיף; בתפילה הם עולים לאצילות, פונים זה אל זה ונקראים "אחים", כפי שהיה בזמן בית המקדש, בתקופתם של חכמים גדולים ונבואה.	
4	אחוה באמצעות התורה	9-61
	לאחר החורבן חוזרת האחוה באמצעות לימוד התורה. התורה שבעל פה, בינה, היא חלב האם שמגדל את הנשמה; באמצעותה ישראל "מפרנסים לאביהם שבשמים", וממשיכים את אור אין סוף לתוך הספירות, והתענוג נמשך לגן עדן.	

גם אנשי עסקים "ימצאוהו בחוץ". ה"קניין" של ה' הוא הירידה השבועית של מידותיו כדי לברר את הניצוצות, והעלייה שלהם בשבת; אותו דפוס מתקיים בגלות, וכן בעבודתו של אדם, שלאחריה באה תפילה במסירות נפש ב"אחד".

באמצעות קריאת שמע ואתכפיא, אנשי עסקים מגיעים לשורש שמעל חכמה ובינה — כתר — וזוכים ל"נשיקה". הזמנים הקבועים שלהם לתורה הם "יין הרקח", שנודף ממנו ריח של תענוג עליון; וגם מי שאינם יכולים ללמוד הם "מלאים מצוות כרימון".

אפי רברכי ואפי זוטרי אפי רברכי ואפי זוטרי

ההבחנה שבדברי חז"ל בין פני האדם לפני הכרוב. במאמר, "אפי רברכי" הם התורה כפי שהיא בחכמה העליונה, מאוחדת עם אין סוף, ו"אפי זוטרי" הם התורה שהצטמצמה לעולמנו.

התורה נקראת אדם התורה נקראת אדם

חכמה, ההתגלות הראשונה של שם ה', נקראת "אדם", ולתורה שמקורה בה יש צורת גוף: רמ"ח מצוות עשה הן איבריו, ושס"ה מצוות לא תעשה הן גידיו.

כלה, כלות הנפש כלה, כלות הנפש

כנסת ישראל היא ה"כלה" בגלל עליית הכיסופים של הנשמה (כלות הנפש), הכרוב העולה מלמטה; "ויכולו" של שבת הוא אותו כיסוף של העולמות.

מסירות נפש באחד מסירות נפש באחד

הנכונות למסור את החיים למען אחדותו של ה' בקריאת שמע, הקיימת אצל כל יהודי לפחות בכוח. באמצעותה מתעלה כל עסקיו של האדם אל ה' האחד.

אתכפייא אתכפייא

התגברות על נטיותיו הגשמיות של האדם למען ה', אור היוצא מן החושך. התפילה והתורה של בעל העסק, כשהן נעשות מתוך אתכפיא, מגיעות לכתר ומביאות לגילוי ה"נשיקה".

יין הרקח יין הרקח

יין שגם מפיץ ריח: הזמנים הקבועים של בעל העסק ללימוד תורה, הנספגים בו כמו משקה, ובה בעת נושאים את התענוג המקיף שהריח מבטא.

קטע 1 • 11

הבקשה להיות "כאח"

1 מי יתנך¹ כאח לי² וגוי. זהו בקשת כנס"י [כנסת ישראל] להקב"ה³ על זמן הגלות שבזמן שבהמ"ק [שבית המקדש]

הי' [היה] קיים נקראו ישראל אחים למקום⁴ כמ"ש למען אחי ורעי⁵ כו' [היה]

"מי ייתן והיית כאח ל"י וגוי. זו בקשת כנסת ישראל אל הקדוש ברוך הוא על זמן הגלות. בזמן שבית המקדש היה קיים נקראו ישראל אחים למקום, כמו שנאמר: "למען אחי ורעיי" וכו'.

המאמר פותח בפסוק משיר השירים ח, א, שבו הרעיה מבקשת שאהובה יהיה לה "כאח". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כבקשת כנסת ישראל, נשמתו הכללית של עם ישראל, מה' בזמן הגלות: בזמן שבית המקדש עמד נקראו ישראל כבר אחים לה', כמו שנאמר בתהילים: "למען אחי ורעיי".

וכתיב אח"כ למען בית⁶ ה' אלקינו כלומר אימתי נקי אחים בזמן שבהמ"ק [שבית המקדש] קיים ולפיכך מבקשת⁷ עכשיו מי יתנך כאח לי⁸ כו'.

ובהמשך נאמר: "למען בית ה' אלקינו". כלומר, מתי הם נקראים אחים? בזמן שבית המקדש קיים. לכן היא מבקשת עכשיו: "מי ייתן והיית כאח ל"י וכו'.

הפסוק הבא באותו מזמור, "למען בית ה' אלקינו", מלמד מתי ישראל נקראים אחים: בזמן שבית המקדש קיים. כעת, לאחר שנחרב, כנסת ישראל מבקשת שהקרבן הזאת תחזור.

והענין דהנה בכרובים שהיו בבהמ"ק [בבית המקדש] כתיב ופניהם איש אל אחיו.⁹ והנה כתיב ועשית שנים כרובים¹⁰ כו' כרוב אי מקצה מזה¹¹ כו'.

והענין הוא כך: על הכרובים שהיו בבית המקדש נאמר: "ופניהם איש אל אחיו". ונאמר: "ועשית שני כרובים" וכו', "כרוב אחד מקצה מזה" וכו'.

כדי להסביר את משמעותה של "אחוה", המאמר פונה לשני הכרובים שעל הכפורת, שפניהם היו מופנים "איש אל אחיו". בהמשך יפורשו המילים "כרוב אחד מקצה מזה" כשתי תנועות: מלמעלה למטה ומלמטה למעלה.

וענין הכרובים יובן ע"פ מ"ש רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] (חגיגה י"ג ב)¹² היינו פני כרוב היינו פני אדם¹³ אפי רברבי ואפי זוטרי.

ענין הכרובים יובן על פי דברי חז"ל (חגיגה י"ג ב): "היינו פני כרוב, היינו פני אדם" — "אפי רברבי ואפי זוטרי", פנים גדולות ופנים קטנות.

בדיון בחזון יחזקאל שואלת הגמרא במה שונות "פני כרוב" מ"פני אדם", ומשיבה שאחד מהם הוא פני גדול ואחד פני קטן, כשל ילד. צמד זה, "פנים גדולות" ו"פנים קטנות", הוא המפתח שבעזרתו המאמר מסביר את הכרובים.

דהנה כתיב ועל דמות הכסא¹⁴ דמוי כמראה אדם וצ"ל שהרי אין לו דמות הגוף.¹⁵ אך הענין שהתורה נק' אדם כמ"ש זאת התורה אדם¹⁶ וכתיב וזאת תורת האדם.¹⁷

שהרי נאמר: "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם". ויש להבין זאת, שהרי אין לו דמות הגוף. אך העניין הוא שהתורה נקראת "אדם", כמו שנאמר: "זאת התורה אדם", ונאמר: "וזאת תורת האדם".

יחזקאל ראה "מראה אדם" על הכיסא, והדבר טעון הסבר, שהרי אין לה' גוף. התשובה מתחילה כאן: התורה נקראת "אדם", כפי שניתן לקרוא בשני פסוקים: "זאת התורה אדם" ו"וזאת תורת האדם"; לכן ה"אדם" שמעל הכיסא הוא התורה.

קטע 2 • 21-3

השם מתגלה בחכמה

2 והפ"י הוא כי הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה¹⁸ ובזה נק' נקי¹⁹ הע"ס [העשר ספירות] רזא דשמא קדישא.²⁰

ההסבר הוא כך: חז"ל אמרו שכל התורה כולה היא שמותיו של הקדוש ברוך הוא; ובזה נקראות עשר הספירות "רזא דשמא קדישא" — סוד השם הקדוש.

כדי להסביר מדוע התורה נקראת "אדם", אדמו"ר הזקן מזכיר תחילה שהתורה כולה מורכבת משמותיו של ה', ושהזהר מכנה את עשר הספירות "סוד השם הקדוש". החלקים הבאים מסבירים מהו "שם".

והענין שהוא עד"מ כמו שם האדם שנק' אברהם או יעקב עד"מ הרי אין זה נוגע למהותו ועצמותו שעצמותו ומהותו של האדם הוא השכל ומדות שלו שהן שייכים בו גם כשהוא בפ"ע [בפני עצמו]

העניין הוא, בדרך משל, כמו שמו של אדם הנקרא, למשל, אברהם או יעקב. אין בכך נגיעה להווייתו ולעצמותו, שהרי עצמיותו ומהותו של אדם הן השכל והמדות שלו, השייכים לו גם כשהוא עומד בפני עצמו,

שמו של אדם, כגון אברהם או יעקב, אינו חלק ממי שהוא. העצמי האמיתי שלו הוא שכלו ורגשותיו, השייכים לו גם כשהוא לבדו ואין מי שפונה אליו.

משא"כ שמו אינו צריך לו כשהוא לעצמו ואינו אלא בחי' חיצונית שלו שע"י פונה לקוראו בשמו.

ואילו את שמו אין הוא צריך כשהוא לבדו; השם אינו אלא בחינת החיצונית שלו, שבאמצעותה הוא פונה אל מי שקורא לו בשמו.

שם נחוץ רק ביחס לזולת: באמצעותו יכול מישהו לקרוא לאדם, והוא פונה אליו כדי להשיב. לכן השם הוא היבט חיצוני של האדם, ולא עצמותו.

כך לגבי אי"ס ב"ה אפי' [אפילו] הח"ע [החכמה עילאה] ואצ"ל [ואין צריך לומר] המדות עליונות אינן ערך כלל למהותו ועצמותו ית' שמהו"ע [שמהותו ועצמותו] ית' מרומם ומתנשא מגדר בחי' חכמה והתהוות ע"ס [עשר ספירות] נק' רזא דשמא קדישא שהוא רק בחי' הארה בעלמא שאינו נוגע להעצמות.²¹

כך גם ביחס לאין סוף ברוך הוא: אפילו החכמה העליונה, ועל אחת כמה וכמה המדות העליונות, אינן בערך כלל למהותו ולעצמותו יתברך; שכן מהותו ועצמותו יתברך מרוממות ונישאות מעבר לגדר של בחינת חכמה. והתהוות עשר הספירות נקראת "רזא דשמא קדישא", משום שאינה אלא הארה בלבד, שאינה נוגעת לעצמות.

כך גם אצל ה': אפילו החכמה העליונה, ובוודאי הספירות הרגשיות, אינן נחשבות כלל ביחס לעצמותו, שהיא למעלה מכל גדר של חכמה. לכן הספירות הן בבחינת "שם" שלו: הארה בלבד, שבאמצעותה הוא קשור לעולמות, ולא עצמותו.

3 והנה כתיב הוי"ה בחכ' [בחכמה] היינו שגילוי הארה זו שהוא בחי' שם הוי' כמ"ש אני הוי"ה²² הוא שמי הוא בבחי' חכמה וע"י החכמה נמשך אא"ס [אור אין סוף] ב"ה בכל הטי"ס [הטי' ספירות]²³

והנה נאמר: "הוי' בחכמה". כלומר, גילוי ההארה הזאת, שהיא בחינת שם הוי' — כפי שנאמר: "אני הוי' הוא שמי" — הוא בבחינת חכמה; ובאמצעות החכמה נמשך אור אין סוף, ברוך הוא, בכל תשע הספירות,

במשלי נאמר שהי' ייסד את הארץ "בחכמה". אדמו"ר הזקן לומד מכך היכן מתגלה שם הוי': ההארה הנקראת שם ה' — "אני הוי' הוא שמי" — מתגלה תחילה בחכמה, ורק באמצעות החכמה מגיע אור אין סוף לתשע הספירות שמתחתיה.

וכמ"ש הטעם בתני' [בתניא] (פל"ה בהג"ה [בהגהה]) ולכן נק' החכ' [החכמה] אדם ונק' אדם הראשון ובזה נק' אדם קדמא כי ראשית חכמה²⁴ כתי' [כתיב] (וכמשי"ל [וכמה שכתוב לעיל] פי' יתרו בד"ה להבין ענין האבות) כפי שהטעם לכך מוסבר בתניא (פרק ל"ה, בהגהה). לכן החכמה נקראת "אדם", ונקראת "אדם הראשון", ובזה היא נקראת "אדם קדמא", שכן נאמר: "ראשית חכמה" (וכפי שנתבאר לעיל, בפרשת יתרו, בדיבור המתחיל "להבין ענין האבות").

הטעם, המובא בהגהה לתניא פרק ל"ה, הוא שהאין"סוף הוא אחד באמת, והחכמה היא בחינת אחדות זו. מכיוון שהחכמה היא הגילוי הראשון, היא נקראת "אדם", "אדם הראשון" ו"אדם קדמא", כשהמילים "ראשית חכמה" נקראות "התחלה היא חכמה".

כי הוא כמו עד"מ בהתפשטות [בהתפשטות] והמשכת אור וחיות מהנשמה בגוף שגילוי כללות החיות הנמשך מהנשמה מאיר ומתלבש במוחין שבראש

הדבר דומה, בדרך משל, להתפשטות ולהמשכה של אור וחיות מן הנשמה אל הגוף: גילוי החיות בכללותה, הנמשכת מן הנשמה, מאיר ומתלבש במוחין שבראש,

המשל הוא לנשמה שבגוף. חיות הנשמה, בצורתה הכללית והבלתי מתחלקת, מתגלה תחילה במוח.

ועי' המוחין נמשך אח"כ הארה לכל אבר כפי מזגו ותכונתו²⁵ השייך לו וכמבואר בתני' [בתניא] (פנ"א) ובאמצעות המוח נמשכת לאחר מכן הארה לכל איבר, בהתאם למזג ולתכונה המיוחדים לו, כפי שמוסבר בתניא (פרק נ"א).

מן המוח נמשכת חיות לכל איבר לפי טבעו — ראייה לעין, שמיעה לאוזן וכדומה — כפי שמתואר בתניא פרק נ"א.

נמצא המוחין הם כללות החיות של האדם כך הוא עד"מ למעלה שגילוי כללות האור מא"ס ב"ה נמשך ומתלבש בחכמה²⁶ ועי' החכמה נמשך ומתלבש האור בכל הטי"ס [הטי' ספירות] נמצא שהמוחין הם החיות של האדם בכללותה. וכך, בדרך משל, למעלה: גילוי האור מאין סוף, ברוך הוא, בכללותו, נמשך ומתלבש בחכמה, ובאמצעות החכמה נמשך ומתלבש האור בכל תשע הספירות.

המוח כולל את חיות האדם בכללותה, וכל איבר מקבל ממנו את החלק המיוחד לו. בדומה לכך למעלה, אור האיין-סוף מתלבש תחילה בחכמה בכללותו, ובאמצעות החכמה נמשך לכל אחת מתשע הספירות שמתחתיה.

(ומזה יובן מש"ל [מה שכתוב לעיל] פ' יתרו בד"ה זכור²⁷ דאיהו וחיוהי חד קאי על התלבשות אא"ס [אור אין סוף] בבחי' חכמה משא"כ התלבשותן במדות נק' איהו וגרמוהי חד)

(ומכאן יובן מה שנתבאר לעיל, בפרשת יתרו, בדיבור המתחיל "זכור": "איהו וחיוהי חד" נאמר על התלבשות אור אין סוף בבחינת חכמה, ואילו התלבשותו במדות נקראת "איהו וגרמוהי חד").

כאן מוסבר ההבדל שנידון במאמר הקודם "זכור", בפרשת יתרו: "איהו וחיוהי חד" מתאר את אור אין סוף כפי שהוא בחכמה, ואילו "איהו וגרמוהי חד" מתאר את התלבשותו בספירות הרגשיות. החכמה ביחס לספירות דומה לחיות המוח ביחס לגוף.

ועי' אורייתא דמחכמה נפקת נק' אדם (ועמ"ש על הזהר רי"פ תולדות²⁸) (קל"ד ב) ובספר הדרת מלך (דע"ט ב')

ולכן התורה, ש"מחכמה נפקת", נקראת "אדם". (ועיינו כמה שנכתב על הזוהר בתחילת פרשת תולדות, קל"ד ב, ובספר הדרת מלך, דף ע"ט ב.)

מכיוון שהתורה "מחכמה נפקת", והחכמה נקראת "אדם", גם התורה נקראת "אדם". הסוגריים מפנים את הקורא למה שנכתב על הזוהר בתחילת פרשת תולדות ולספר הדרת מלך.

ורמ"ח מ"ע [מצות עשה] הם רמ"ח האברים ושס"ה ל"ת [לא תעשה] שס"ה גידים וגדול תלמוד שמביא לידי מעשה [מעשה]²⁹ כי מהמוחין נמשך האור לכל אבר כנ"ל וזהו אורייתא מתקשראה בקוב"ה [בקודשא בריך הוא]³⁰.

רמ"ח מצוות עשה הן כנגד רמ"ח האיברים, ושס"ה מצוות לא תעשה כנגד שס"ה הגידים. ו"גדול תלמוד שמביא לידי מעשה", שכן מן המוחין נמשך האור לכל איבר, כנזכר לעיל. וזהו [פירוש] "אורייתא מתקשראה בקודשא בריך הוא".

לתורה מבנה של גוף אדם: רמ"ח מצוות עשה כנגד רמ"ח איברים ושס"ה מצוות לא תעשה כנגד שס"ה גידים. התלמוד "גדול שמביא לידי מעשה", כשם שהאור מגיע לכל איבר מן המוח; וכך מובן כיצד "אורייתא מתקשראה בקודשא בריך הוא": היא חכמתו, ובה שוכן אורו.

והנה בחי' אדם זה נק' אדם הגדול ואפי' רברכי כי חכ' [חכמה] עלאה הוא בחי' א"ס והנה מדרגת "האדם" הזאת נקראת "האדם הגדול" ו"הפנים הגדולות" (אפי' רברכי), שכן החכמה העליונה היא בחינת אין סוף,

ה"אדם" שבתורה כפי שהוא בחכמה העליונה נקרא "האדם הגדול", "הפנים הגדולות" שבקטע התלמודי בפסקה 1. הוא "גדול" משום שהחכמה העליונה עדיין מאוחדת עם אין סוף.

וכמ"ש ולתבונתו אין חקר³¹ שהוא היודע והוא הדעה^{32,33} כוי' (ועיין ברי"ח [בראשית חכמה] פ"א משער היראה³⁴ דגדול מורה על גדלות התפשטות האור³⁵ בבחי' א"ס כוי'): כמו שכתוב: "ולתבונתו אין חקר", שכן הוא היודע והוא הדעה וכו'. (ועיינו בראשית חכמה, פרק א משער היראה, ש"גדול" מורה על התפשטות האור במידה גדולה בבחינת אין סוף וכו').

"אין חקר לתבונתו", וכן דברי הרמב"ם שה' "הוא היודע והוא הדעה", מלמדים שחכמתו מאוחדת עמו, ולכן אין לה גבול. ההערה שבסוגריים מוסיפה שבראשית חכמה מוסבר כי "גדול" פירושו התפשטות האור במדרגת אין סוף.

קטע 3 • 4-5

שני הכרובים

4 אך זהו התורה כמו שהיא למעלה וכדי להיות המשכה מבחי' ח"ע [חכמה עילאה] להתלבש בתורה דבריה (שהיא התורה שלפנינו כי תלמוד בבריה³⁶ כוי') צ"ל ע"י צמצום.

אלא שזו התורה כפי שהיא למעלה. כדי שתהיה המשכה מבחינת חכמה עילאה, שתתלבש בתורה של עולם הבריה (שהיא התורה שלפנינו, שהרי "תלמוד בבריה" וכו'), הדבר צריך להיעשות באמצעות צמצום.

התורה כפי שהיא בחכמה עילאה היא איך-סופית, והיא בבחינת "האדם הגדול". כדי שתגיע אל התורה שאנו לומדים, השייכת לעולם הבריה ("תלמוד בבריה"), יש לצמצם תחילה את האור.

וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] **צמצם שכינתו בין בדי ארון.^{37,38} כי מפני שמשם הקול מדבר³⁹ למשה הוא ע"י שצמצם כו'**

זהו שאמרו חז"ל: **"צמצם שכינתו בין בדי הארון".** מכיוון שמשם היה הקול מדבר אל משה, הדבר היה באמצעות צמצום וכו'.

חז"ל אומרים שה' צמצם שכינתו בין בדי הארון, ומשם, מבין הכרובים, שמע משה את הקול המדבר אליו. הגילוי שם התאפשר באמצעות צמצום.

ובחיי זו נקי כרוב אפי זוטרי אחי אדם הקטן כמשל הקטן שהגילוי במוחין שלו מצומצם יותר מבאדם הגדול.

בחינה זו נקראת "כרוב", "אפי זוטרי" — "הפנים הקטנות" — והיא בחינת "האדם הקטן", כמו במשל הילד, שהגילוי במוחין שלו מצומצם יותר מאשר אצל אדם מבוגר.

הגילוי המצומצם הזה הוא הכרוב, "הפנים הקטנות" של התלמוד: התורה בבחינת "אדם קטן". גם לילד יש מוחין, אך הגילוי בהם מצומצם יותר מאשר אצל אדם מבוגר.

וזהו כרוב א' מקצה מזה⁴⁰ שהוא המשכה מלמעלה למטה (וכמ"ש מקצה השמים מוצאו^{41,42} כו'. ושמש היינו בחיי תורה ע' [עיינ] בזהר תרומה) (קל"ז) להיות מקור ושרש להמשכת האור בבי"ע.

זהו "כרוב אחד מקצה מזה": המשכה מלמעלה למטה, ככתוב: "מקצה השמים מוצאו" וכו'; והשמש היא בחינת התורה — ראו בזהר, תרומה, 137 — כדי להיות מקור ושרש להמשכת האור בעולמות בריאה, יצירה ועשיה.

הכרוב הראשון, "מקצה מזה", מסמל את התנועה מלמעלה למטה, בדומה לשמש שמוצאה "מקצה השמים"; הוזהר על פרשת תרומה קושר את השמש הזאת לתורה. ירידה זו היא המקור והשרש לאור הנמשך בעולמות בריאה, יצירה ועשיה.

וכרוב א' מקצה מזה הוא כדי להיות ירידה זו הוא ע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] בק"ש [בקריאת שמע] למסור נפשו בא' ואהבת.⁴³

ו"כרוב אחד מקצה מזה" [השני] הוא כדי שירידה זו תוכל להתרחש באמצעות אתערותא דלתתא בקריאת שמע: למסור את הנפש ב"אחד" וב"ואהבת".

הכרוב השני מסמל את התנועה ההפוכה. הירידה מלמעלה תלויה באתערותא דלתתא: נכונות הנשמה, בעת קריאת שמע, למסור את עצמה לה' במילה "אחד" וב"ואהבת... בכל נפשך".

והיינו ע"י שמע ישראל⁴⁴ להתבונן איך הוי' אחד אני הוי' לא שנית⁴⁵ רק שאמר והי' [והיה] העולם כלומר, באמצעות "שמע ישראל": להתבונן בכך שהוי' אחד — "אני הוי' לא שנית" — אלא שהוא אמר והעולם היה, קריאת שמע מזמינה להתבונן בכך שה' אחד ואינו משתנה ("אני הוי' לא שנית"), ושהעולם קיים רק מפני שהוא אמר והעולם היה.

כי הוא צוה ונבראו⁴⁶ כו' וכולא קמיי [קמיה] כלא חשיב. ולכן עיי' התבוננות זו יבא למס"נ [למסירות נפש] להיות ועמך לא חפצתי.⁴⁷

שהרי "הוא ציווה ונבראו" וכו', ו"כולא קמיה כלא חשיב". לכן, באמצעות התבוננות זו, יבוא האדם למסירות נפש, להיות במצב של "ועמך לא חפצתי".

הכול נברא בציוויו, והכול נחשב כלא לפניו. מי שמתבונן בכך מגיע למסירות נפש, ואינו רוצה דבר מלבד ה', כדברי בעל התהילים.

ולכן נק' כנס"י [כנסת ישראל] כלה לשון כלות הנפש⁴⁸ ממטה למעלה. וזהו בחי' הכרוב מקצה מזה לעלות מבי"ע ליכלל באו"ס [באור אין סוף] לאסתכלא ביקרא דמלכא.

לכן כנסת ישראל נקראת "כלה", מלשון כלות הנפש מלמטה למעלה. וזוהי בחינת הכרוב "מקצה מזה": לעלות מעולמות בריאה, יצירה ועשיה, ולהיכלל באור אין סוף, "לאסתכלא ביקרא דמלכא" — להביט בכבוד המלך.

כנסת ישראל נקראת "כלה" מלשון כלות הנפש — תשוקה של הנשמה המכלה אותה — תנועה מלמטה למעלה. זהו הכרוב של העלייה: התרוממות מן העולמות התחתונים כדי להיכלל באור אין סוף ול"הביט בכבוד המלך".

וזהו עינינו נשואות אל ה' (ונק' שמור לנוק' [לנוקבא] עמש"ל [עיין מה שכתוב לעיל] בד"ה זכור את יום⁴⁹ כו'). ועיי' כמים הפנים⁵⁰ נמשך מלמעלה ג"כ עיני ה' אלקיך בה כו'.

וזהו "עינינו נשואות אל ה'" (ובנוקבא הדבר נקרא "שמור"; ראו מה שנכתב לעיל במאמר המתחיל "זכור את יום" וכו'). ועל ידי כך, "כמים הפנים" — נמשכות מלמעלה גם "עיני הוי' אלקיך בה" וכו'.

המבט כלפי מעלה, "עינינו נשואות אל ה'", הוא בחינת "שמור" של נוקבא, הצד המקבל. המאמרים על "זכור את יום השבת" בפרשת יתרו מסבירים "שמור" זה הוא ההמתנה של המקבל בציפייה, כמו בפסוק "ואביו שמר את הדבר". בתגובה, כשם שפנים משתקפים במים, כך מבטו של ה' נמשך מלמעלה: "עיני הוי' אלקיך בה".

וזהו ועשית שנים כרכים⁵¹ כו' (ועמ"ש ע"פ שיר השירים מענין פי' חתן וכלה וע"פ לבבתני.⁵² ועיין בזהר פ' בלק דקפ"ז ענין דאזעירת גרמה⁵³ כו') מן הכפרת תעשו את הכרכים הוא בחינת סוכ"ע שמקיף לשניהם בשוה

וזהו "ועשית שנים כרכים" וכו'. (ראו מה שנכתב על הפסוק "שיר השירים" בעניין פירוש חתן וכלה, ועל "לבבתני"; וראו בזהר, פרשת בלק, דף קפ"ז, בעניין "דאזעירת גרמה" וכו'). "מן הכפורת תעשו את הכרכים": הכפורת היא בחינת סוכב כל עלמין, המקיף את שניהם בשוה.

שני הכרכים הם שתי התנועות, מלמעלה למטה ומלמטה למעלה, בדומה לחתן וכלה, כפי שמוסבר במקום אחר על "שיר השירים" ועל "לבבתני". הם נעשים "מן הכפורת", משום שהכפורת היא סוכב כל עלמין, המקיף את שניהם בשוה.

(וכמשי"ל [וכמה שכתוב לעיל] שאא"ס [שאור אין סוף] ב"ה למעלה מעלי [מעלה / מעלת] אפי' [אפילו] מבחי' ח"ע [חכמה עילאה] וכ"ש [וכל שכן] מבחי' כרובים ואפי' זוטרי. ועמ"ש ע"פ כי על כבוד חופה^{54,55} ענין ב' בחי' כבוד והחופה ומקיף שעליהם. וזהו ענין ב' הכרובים והכפרת):⁵⁶

(כפי שנכתב לעיל, שאור אין סוף ברוך הוא נעלה מאוד, אפילו למעלה מבחינת חכמה עילאה, וכל שכן למעלה מבחינת הכרובים ואפי' זוטרי. וראו מה שנכתב על הפסוק "כי על כל כבוד חופה", בעניין שתי בחינות של כבוד, והחופה והמקיף שמעליהם. וזהו ענינם של שני הכרובים והכפרת.)

ההערה בסוגריים מזכירה שאור אין סוף נעלה אפילו מחכמה עילאה, ובוודאי מעל הכרובים ואפי' זוטרי. בדומה לפסוק "כי על כל כבוד חופה", שני הכרובים הם שתי בחינות של "כבוד", והכפרת היא האור המקיף שמעליהם.

5 והנה כתיב והיו הכרובים⁵⁷ פרשי כנפים למעלה כוי ואית' [ואיתא] בזהר פ' אחרי (דנ"ט ע"א) ובויהי (דרכ"ח סע"ב [סוף עמוד ב]) תלת זימנין ביומא כוי אינון מגרמייהו סלקין גדפייהו^{58,59} כוי.

והנה נאמר: "והיו הכרובים פורשי כנפיים למעלה" וכו'. ונאמר בזהר, פרשת אחרי (דף נ"ט ע"א), ובפרשת ויחי (סוף דף רכ"ח ע"ב): "שלוש פעמים ביום" וכו', "הם מעלים את כנפיהם מעצמם" וכו'.

הפסוק מתאר את הכרובים כשכנפיהם פרושות כלפי מעלה. הוזהר, בפרשות אחרי ויחי, מוסיף כי שלוש פעמים ביום הכרובים מעלים את כנפיהם מעצמם.

ופי' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם דהיינו כשעת ג' תפלות שבכל יום דהיינו שבכל עת התפלה מג' תפלות הנ"ל הם עולים מבי"ע למעלה באצי'

והרמ"ז (רבי משה זכות) מפרש שם שהכוונה היא לזמן שלוש התפילות בכל יום: בזמן כל אחת משלוש התפילות הללו הם עולים מעולמות בריאה, יצירה ועשיה למעלה, אל אצילות.

הרמ"ז, מפרש הוזהר, מסביר שלוש הפעמים הן שלוש התפילות היומיות. בכל תפילה הכרובים עולים משלושת העולמות התחתונים — בריאה, יצירה ועשיה — אל אצילות, העולם המאוחד עם ה'.

וזהו סלקין גדפייהו שהוא ע"י התעוררות האהבה ויראה שבישראל שאהוי"ר [שאהבה ויראה] נק' גדפין ופרחא לעילא (ועמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] פ' אחרי⁶⁰ שם מענין בכנפיהם ועיין בזהר פ' בלק) (דרי"ד ע"ב)

וזהו "הם מעלים את כנפיהם": הדבר נעשה באמצעות התעוררות האהבה והיראה שבישראל, שכן אהבה ויראה נקראות "כנפיים" (גדפין), "והיא פורחת למעלה". (ראו מה שכתב הרמ"ז שם בפרשת אחרי בעניין "כנפיהם"; וכן ראו בזהר, פרשת בלק, דף ר"ד ע"ב:

מה שמעלה את הכרובים הוא האהבה והיראה שעם ישראל מעוררים בתפילה: אהבה ויראה נקראות "כנפיים", מפני שבאמצעות הנשמה "פורחת למעלה". הסוגריים מפנים את הקורא לדברי הרמ"ז על "כנפיהם" ולוזהר בפרשת בלק.

נהורא קדמאה כו' כנפים עלאין⁶¹ ונהורא קדמאה הוא רב חסד. ובעבודת ה' היא האהבה רבה שלמעלה מהשכל.

"האור הראשון" וכו', "הכנפיים העליונות"; והאור הראשון הוא "רב חסד". בעבודת ה', זוהי האהבה רבה שלמעלה מן השכל.

הזוהר בפרשת בלק מכנה את "האור הראשון" "הכנפיים העליונות", והאור הראשון הוא מידת "רב חסד". בעבודת האדם את ה' זוהי אהבה רבה, אהבה שלמעלה מן ההיגיון.

ועמשי"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] פ' יתרו בענין האבות הן הן המרכבה וזהו ענין⁶² שהכרובי [שהכרובים] סוככים בכנפיהם על הכפרת שבו הלוחות והתורה ואז נקראים אדם הגדול ואפי רברבי כיון שעוליי [שעולים] לאצי אשר איהו וחיהי וגרמוהי חד בהון

וראו מה שנכתב לעיל בפרשת יתרו בענין "האבות הן הן המרכבה". וזהו ענין הכרובים "סוככים בכנפיהם על הכפרת", שבה היו הלוחות והתורה. אז הם נקראים "האדם הגדול" ו"אפי רברבי", כיוון שהם עולים לאצילות, ששם "הוא, חיו וכליו — אחד בהם".

לכן הכרובים "סוככים בכנפיהם" על הכפרת של הארון, שבה היו הלוחות והתורה. כשהם עולים לאצילות, שבה ה' אחד עם כוחות החיים שלו ועם כליו, הם נעשים "האדם הגדול" ו"אפי רברבי".

ולכן תפלה הוא⁶³ ל' [לשון] חבור כמו נפתולי נפתלתי.^{64, 65} ובלשון המשנה התופל כלי חרס^{66, 67} שמתחברים במקורם שבעולם האצי.

לכן תפילה היא לשון של חיבור, כמו "נפתולי... נפתלתי"; ובלשון המשנה: "התופל כלי חרס". שהרי הם מתחברים למקורם שבעולם האצילות.

תפילה היא לשון של חיבור, כמו הביטוי של רחל "נפתולי... נפתלתי" וכמו המילה שבמשנה לתיאור ציפוי של כלי חרס (התופל). בתפילה הכרובים, העולים מן העולמות התחתונים, מתחברים למקורם באצילות.

וכן בעבודת ה' היא התקשרות ודבקות הנפש בשרשה (וכמ"ש בד"ה יונתי)⁶⁸ ולכן יש להכרובים כנפים לעופף למעלה לאצי כו' ועי"ז פניהם איש אל אחיו ששם הם מיוחדים פכ"פ [פנים בפנים]

וכך גם בעבודת ה': התפילה היא התקשרות ודבקות של הנשמה בשורשה, כפי שנכתב במאמר המתחיל "יונתי". לכן יש לכרובים כנפיים כדי לעוף למעלה, אל אצילות וכו'; ועל ידי כך "פניהם איש אל אחיו", שכן שם הם מתייחדים פנים אל פנים,

בעבודת האדם, התפילה קושרת את הנשמה לשורשה. לכך רומזות כנפי הכרובים: הן מעלות אותם לאצילות, ושם הם יכולים לעמוד זה מול זה.

וכמו במ"ת [במתן תורה] דכתי' [דכתיב] פכ"פ [פנים בפנים] דבר⁶⁹ ה' (ע' [עיינן] ענין זה בד"ה ואהי' [ואהיה] אצלו אמונ) ⁷⁰ ולכן נקי אחים וזהו למען אחי ורעי אדברה נא שלום.⁷¹

כמו במתן תורה, שעליו נאמר: "פנים אל פנים דיבר ה'" (ראו עניין זה במאמר המתחיל "ואהי' אצלו אמונ"). לכן הם נקראים אחים. וזהו "למען אחי ורעי אדברה נא שלום".

כך היה במתן תורה, כאשר "פנים אל פנים דיבר ה'", וגם באצילות הייחוד הוא פנים אל פנים. לכן הם נקראים "אחים", ולכן הפסוק מצמיד את "אחי ורעיי" ל"שלום".

שלום היינו חבור והתקשרות ב' הכרובים כו' (ועמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] פ' אחרי על הזהר) (דנ"ט ע"ב) "שלום" פירושו חיבור והתקשרות בין שני הכרובים וכו'. (ועיינו במה שכתב הרמ"ז בפרשת אחרי על הזהר, דף נ"ט ע"ב:

"שלום" הוא הקשר בין שני הכרובים. הסוגריים פותחים ציטוט מדברי הרמ"ז על הזהר (אחרי, נ"ט ע"ב).

והנה נקראים אחים⁷² כו' דהיינו שכנס"י [שכנסת ישראל] מקבלת מוחין מחו"ב [מחכמה ובינה] עלאין שהם בחי' אדם הגדול כנ"ל שלא ע"י התלבשות בבחינת כרוב וזעיר אנפין כו'.

"והנה הם נקראים אחים" וכו': כלומר, כנסת ישראל מקבלת מוחין מחכמה ובינה העליונות, שהן בחינת "האדם הגדול", כנוצר לעיל, ולא באמצעות התלבשות בבחינת הכרוב וז"א וכו'.

הרמ"ז מבאר את הכינוי "אחים": כנסת ישראל מקבלת אז את המוחין שלה, את כוחותיה השכליים, ישירות מחכמה ובינה העליונות, "האדם הגדול", ולא באמצעות הכרוב וז"א. כאחים, שניהם מקבלים מאותם הורים.

ועיינן בע"ח [בעץ חיים] שער ל"ה פ"ב [פרק ב'] המדרגה הששית כו'. ולכן היו אז חכמים גדולים ונבואה ורוה"ק [ורוח הקודש] בישראל:

ועיינו בעץ חיים, שער ל"ה, פרק ב', "המדרגה השישית" וכו'. לכן היו אז בישראל חכמים גדולים, וכן נבואה ורוח הקודש.

הסוגריים מסתיימים בהפניה לעץ חיים העוסקת ב"מדרגה השישית". בזכות הקשר הישיר שהיה בתקופת בית המקדש, היו אז בישראל חכמים גדולים, נבואה ורוח הקודש.

קטע 4 • 61-9

אחוה באמצעות התורה

6 אבל משחרב בהמ"ק [בית המקדש] ונגנזו הכרובים [הכרובים] (שנסתלקה בחי' ההארה מאצ"י הנקי אפי זוטרי שהי' [שהיה] מאיר למטה ממש בעשי' [בעשיה] לשרשו ומקורו באצילות וז"ש [וזהו שכתוב] בגמ' [בגמרא]) (ר"ה [ראש השנה] דל"א) ומכרוב לכרוב⁷³ כו'

אבל מאז נחרב בית המקדש ונגנזו הכרובים (שהרי ההארה מאצילות, הנקראת "הפנים הקטנות" (אפי זוטרי), שהאירה למטה ממש, בעולם העשייה, אל שורשה ומקורה באצילות, הסתלקה; וזהו שנאמר בגמרא (Rosh HaShanah 31a): "ומכרוב לכרוב" וכו'),

כשנחרב בית המקדש נגנזו הכרובים. הסוגריים מסבירים את משמעות הדבר: ההארה מאצילות, שנקראה "הפנים הקטנות", והאירה אפילו בעולם הגשמי הזה, הסתלקה אל מקורה. הגמרא מונה בין שלבי הסתלקות השכינה "מכרוב לכרוב".

ולכן זאת היא בקשת כנס"י [כנסת ישראל] מי יתנך כאח לי⁷⁴ כמו שהי' [שהיה] בזמן בהמ"ק [בית המקדש] שהיו בכחי' אחים וגם פניהם איש אל אחיו.⁷⁵

לכן זו בקשתה של כנסת ישראל: "מי יתנך כאח לי", כפי שהיה בזמן בית המקדש, כשהיו בבחינת אחים, וגם "ופניהם איש אל אחיו".

לכן כנסת ישראל מבקשת כעת: "מי יתנך כאח לי" — שהאחוה והעמידה פנים אל פנים, כפי שהיו בזמן בית המקדש, ישובו.

והיינו ע"י עסק התורה. וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו וזכרונם לברכה] משחרב בהמ"ק [בית המקדש] אין לו להקב"ה אלא די אמות של הלכה.^{76,77}

והדבר נעשה על ידי העיסוק בתורה, כדברי חז"ל: "משחרב בית המקדש אין לו להקב"ה אלא ארבע אמות של הלכה".

הדרך להשיב את הדבר היא לימוד התורה. חז"ל אומרים שמאז שנחרב בית המקדש, מקומו של הקב"ה בעולם הוא "ארבע אמות של הלכה" — הלכות התורה.

(עיי' תניא פנ"ג [פרק נ"ג] ועמש"ל [ועיי' מה שכתוב לעיל] בד"ה רני ושמחי מענין פי' לא זו מחבבה עד שקראה אחותי) וזהו יונק שדי אמי שהוא בחי' תושבע"פ [תורה שבעל פה] שהוא בחינת גילוי חכמתו ורצונו ית' ממש

(עיינו בתניא, פרק נג, ובמה שנכתב לעיל במאמר המתחיל "רני ושמחי", בעניין פירוש "לא זו מחבבה עד שקראה אחותי"). וזהו "יונק שדי אמי": בחינת תורה שבעל פה, שהיא בחינת גילוי חכמתו ורצונו ממש, יתברך.

הסוגריים מפנים לתניא, פרק נג, ולמאמר קודם על "לא זו מחבבה עד שקראה אחותי". "יונק שדי אמי" היא תורה שבעל פה, המגלה את חכמתו ורצונו ממש של ה'.

(והרי אי"כ האדם המשיג ההלכה תופס ומשיג חכמתו ית' ממש אשר הוא היודע והוא הדעה ⁷⁸ כו'.

(אם כן, האדם המשיג את ההלכה תופס ומשיג את חכמתו ממש, יתברך, שהרי הוא היודע והוא הדעה וכו'.

אם ההלכה היא חכמתו של ה' עצמו, הרי מי שמבין הלכה תופס את חכמת ה' עצמה, שכן חכמתו מאוחדת עמו.

לכן נק' עי"ז בחי' אחים שמקבלים שניהם ממקור א' שהוא מבחינת חו"ב [חכמה ובינה] עלאין דכמו שז"א מקבל מוחין מאו"א [מאבא ואימא]. כך העוסק בתורה משיג בחינת חכמתו ובינתו ית'.

לכן הם נקראים משום כך "אחים", שכן שניהם מקבלים ממקור אחד, מבחינת חכמה ובינה העליונות: כשם שז"א מקבל מוחין מאבא ואמא, כך העוסק בתורה משיג את בחינת חכמתו ובינתו, יתברך.

כך נעשים הלומד וה' בבחינת "אחים": שניהם מקבלים מאותו מקור, חכמה ובינה העליונות. כשם שז"א מקבל מוחין מאבא ואמא, כך העוסק בתורה משיג את חכמתו ובינתו של ה'.

וזהו שנק' התורה חלב כמ"ש לכו שברו כו' יין וחלב. ⁷⁹ כמו שעד"מ הולד בלידתו הוא בתכלית הקטנות

וזהו שהתורה נקראת חלב, כמו שנאמר: "לכו שברו" וכו', "יין וחלב". והרי, למשל, תינוק בלידתו הוא בתכלית הקטנות,

לכן התורה נמשלה לחלב, כפי שנאמר בישעיהו: "לכו שברו... יין וחלב". המשל מתחיל בתינוק שזה עתה נולד, שהוא קטן ככל האפשר.

ועי' יניקתו חלב האם מתגדלים אבריו וגם נשלמו בו מוחין דיניקה. שלכן מתחיל לדבר ולילך כו'.

ועל ידי יניקתו מחלב אמו גדלים איבריו, וגם מוחין דיניקה נשלמים בו, ולכן הוא מתחיל לדבר וללכת וכו'.

באמצעות היניקה גדלים איברי התינוק, ונשלמת בו דרגת המוחין הראשונה, מוחין דיניקה, ולכן הוא מתחיל לדבר וללכת. בפסקה הבאה המאמר מחיל זאת על הנשמה.

7 וכך הנשמות קודם בואן לעוה"ז היו תחלה בבחי' עכור בבחינת מלכות אימא תתאה וזהו חי ה' אשר עמדתי לפניו ⁸⁰ וירידת הנשמה משם כבי"ע להתלבש בגוף נק' בשם לידה.

כך גם הנשמות: לפני בואן לעולם הזה, הן נמצאות תחילה במצב של עיבור, בבחינת מלכות, אימא תתאה. ועל כך נאמר: "חי ה' אשר עמדתי לפניו". ירידת הנשמה משם לעולמות בריאה, יצירה ועשיה, כדי להתלבש בגוף, נקראת "לידה".

המשל מוסב כעת על הנשמות. לפני לידתה, הנשמה נמצאת ב"עיבור" בתוך מלכות, הנקראת אימא תתאה. דברי אלישע "חי ה' אשר עמדתי לפניו" רומזים לכך שהנשמה עומדת לפני ה' קודם ירידתה; ירידתה דרך העולמות התחתונים אל תוך הגוף היא ה"לידה" שלה.

וזוהו אני היום ילדתיך⁸¹ והתורה שלומד בעוה"ז נקי חלב שמגדיל בחי' רמ"ח אברי הנשמה שהם ט"ס [ט' ספירות] טפ"ט [ט' פעמים ט'] כו' כמ"ש ע"פ חכלילי⁸² כו'.

וזוהו "היום ילדתיך". התורה שאדם לומד בעולם הזה נקראת חלב, מפני שהיא מגדילה את רמ"ח איברי הנשמה; איברים אלה הם תשע הספירות, תשע פעמים תשע וכו', כמבואר על [הפסוק] "חכלילי" וכו'.

"היום ילדתיך" מדבר על אותה לידה. התורה הנלמדת בעולם הזה היא ה"חלב" שמגדיל את רמ"ח האיברים הרוחניים של הנשמה. אלה תשע הספירות, שכל אחת מהן כוללת תשע — 81 — כפי שהמאמר על "חכלילי" מונה עד 248.

ולכן אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] אשרי מי שבא לכאן⁸³ ותלמודו בידו שע"י נעשית הנשמה בבחי' גידול יותר במעלה הרבה מכמו שהיתה תחלה בירידתה שנק' בשם לידה

לכן אמרו חז"ל: "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו"; באמצעות התורה הנשמה מגיעה למצב של צמיחה, במעלה גבוהה בהרבה מזו שהייתה בה בתחילה, בעת ירידתה, הנקראת "לידה",

לכן אמרו חז"ל בגמרא: "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו". באמצעות התורה הנשמה צומחת הרבה מעבר למדרגה שבה הייתה כשירדה לעולם.

שע"י שינק משדי אמו הוא בחינת ותלמודו בידו נעשה בה הגדלה הרבה כו' (ועמ"ש ע"פ בהר סיני⁸⁴ מענין פי' ותלמודו בידו):

מפני שעל ידי שינק משדי אמו — שהיא בחינת "ותלמודו בידו" — היא גדלה מאוד וכו'. (ועיינו במה שנכתב על [הפסוק] "בהר סיני" בעניין פירוש "ותלמודו בידו").

היניקה מ"שדי אמו", כלומר לימוד התורה, היא משמעות הביטוי "ותלמודו בידו", והיא מביאה לצמיחה גדולה של הנשמה. ההערה שבסוגריים מפנה למאמר על "בהר סיני", העוסק בביטוי זה.

8 אך להבין איך שייך למעלה בהקב"ה להיות כאח יונק כביכול מבחי' עסק התורה של האדם למטה.

אך עלינו להבין כיצד שייך לומר למעלה, ביחס להקדוש ברוך הוא, שהוא כביכול "כאח יונק" מעיסוקו של האדם בתורה למטה.

השאלה היא כיצד אפשר לכנות את ה' "אח" היונק כביכול מלימוד התורה של האדם למטה. האם הוא מקבל מאיתנו דבר-מה?

אך הענין כמ"ש רועה ישראל.⁸⁵ וכתוב אחותי רעיתי⁸⁶ פי' פרנסתי. ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים⁸⁷ דכמו שהלחם פעולתו לחבר הנשמה עם הגוף.

אך העניין הוא כפי שנאמר "רועה ישראל", וכן נאמר "אחותי רעייתי", כלומר "המפרנסת שלי": "ישראל מפרנסים את אביהם שבשמים". כשם שהלחם מחבר בין הנשמה לגוף,

התשובה נפתחת בשני פסוקים המבוססים על שורש הקשור להזנה: ה' הוא "רועה ישראל", והוא מכנה את ישראל "רעייתי", שנקרא כאן במשמעות "המפרנסת שלי". בזוהר נאמר "ישראל מפרנסים את אביהם שבשמים", והמשל הוא הלחם, המחבר את הנשמה לגוף.

כך ענין פרנסה למעלה להמשיך גלוי אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה בתוך ע"ס [עשר ספירות] דאצי" שנק' בשם גופין שאפי' [שאפילו] ח"ע [חכמה עילאה] אין ערוך כלל לא"ס ב"ה ושיהיה נמשך ומתלבש בהם הוא ע"י עסק התורה למטה.

כך ענין הפרנסה למעלה הוא המשכת גלוי אור אין סוף ברוך הוא לתוך עשר ספירות דאצילות, הנקראות "גופים". שהרי אפילו חכמה עילאה אינה בערך כלל לאין סוף ברוך הוא; והמשכת האור והתלבשותו בהן נעשות באמצעות עיסוקו של האדם בתורה למטה.

בדומה לכך, "פרנסתו" של הקב"ה היא המשכת אור אין סוף לתוך עשר ספירות דאצילות, הנקראות "גופים". מכיוון שאפילו חכמה עילאה אינה נחשבת כלל לעומת אין סוף, התלבשות האור בהן נעשית רק באמצעות לימוד התורה של בני האדם למטה.

9 וז"ש [וזהו שכתוב] הנה אלקינו זה⁸⁸ קוינו לו פי' שאנו המשכנו אותו בבחי' קוין דהיינו התלבשות האור בע"ס [בעשר ספירות] הנחלקים לג' קוין חסד דרועא ימינא⁸⁹ כו'

וזהו פירוש הכתוב: "הנה אלקינו זה קוינו לו". כלומר, אנו המשכנו אותו בבחינת קווים, היינו שהאור התלבש בעשר הספירות, המחולקות לשלושה קווים — "חסד דרועא ימינא" וכו' —

הפסוק בישיעו "הנה אלקינו זה קוינו לו" נדרש על דרך משחק מילים: "קוינו" קשור ל"קו". באמצעות עבודתנו המשכנו את אור ה' אל תוך עשר הספירות, המסודרות בשלושה קווים — ימין, שמאל ואמצע — ככתוב: "חסד דרועא ימינא".

וכנגדם ג' בחי' תורה ועבודה וגמ"ח [וגמילות חסדים].⁹⁰ ולעתיד יתגלו כל ההמשכות לכן ואמר ביום ההוא הנה כו'.

וכנגדם שלוש בחינות: תורה, עבודה וגמילות חסדים. לעתיד לבוא יתגלו כל ההמשכות, ולכן נאמר: "ואמר ביום ההוא: הנה" וכו'.

שלושת הקווים מקבילים לשלושת העמודים של עבודת האדם: תורה, תפילה וגמילות חסדים. לעתיד לבוא יתגלה כל מה שנמשך למטה, ואז יאמר: "הנה אלקינו זה".

אך מה שנאמר יונק שדי אמי⁹¹ דוקא שהוא בחי' תושבע"פ [תורה שבעל פה] כי הנה תושב"כ [תורה שבכתב] נק' מוסר אביך ותושבע"פ [ותורה שבעל פה] נק' תורת אמן^{92,93} (כמבואר בד"ה ביום השמיני עצרת)^{94,95}

אבל הטעם לכך שנאמר דווקא "יונק שדי אמי", שהיא בחינת תורה שבעל פה, הוא שהתורה שבכתב נקראת "מוסר אביך", והתורה שבעל פה נקראת "תורת אמן", כפי שמבואר במאמר המתחיל "ביום השמיני עצרת".

מדוע הפסוק מדבר על "שדי אמי"? משום שהתורה שבכתב היא "מוסר אביך", והתורה שבעל פה היא "תורת אמן", כפי שמבואר במאמר "ביום השמיני עצרת".

כי בתורה שבכתב הכל ברמז בעלמ' [בעלמא]. וכמו שהאב מזריע טפה כו' ועיקר גידול הוולד הוא בבטן האם.

שהרי בתורה שבכתב הכול נמסר ברמז בלבד. וכמו שהאב זורע טיפה וכו', ועיקר גידולו של הוולד הוא בבטן האם.

התורה שבכתב מוסרת הכול ברמז קצר בלבד, בדומה לזרע האב, שבו כל הוולד כלול בהעלם; ואילו הוולד גדל ומתפתח בבטן אמו.

כך גילוי פרטי ההלכות על בוריין הוא בתושבע"פ [בתורה שבעל פה] והיינו דאורייתא תושב"כ [תורה שבכתב] מחכ' [מחכמה] נפקת הנק' אבא.

כך גילוי פרטי ההלכות לאשורם הוא בתורה שבעל פה. וזהו פירוש "אורייתא מחכמה נפקת" — התורה שבכתב יוצאת מחכמה, הנקראת אבא.

בדומה לכך, פרטי ההלכות מתגלים בשלמותם רק בתורה שבעל פה. התורה שבכתב נמשכת מחכמה, הנקראת אבא, והיא כמו זרע מרוכז של רעיון.

ותושבע"פ [ותורה שבעל פה] הוא בחי' בינה הנקראת אמא. והנה עיקר התגלות התענוג מהשכל הוא בבינה כשמבין הדבר על בוריו

ואילו התורה שבעל פה היא בחינת בינה, הנקראת אמא. והנה, עיקר גילוי התענוג שבהשכלה הוא בבינה, כאשר האדם מבין את הדבר לאשורו.

התורה שבעל פה היא בינה, הנקראת אמא, ובה מתפתח הרעיון לפרטיו. תענוג ההבנה מורגש בעיקר בבינה, כאשר תופסים את העניין היטב.

וכמ"ש בזהר ע"פ ועבד הלוי הוא^{96,97,98} (ובע"ח [ובעץ חיים]⁹⁹ שהתגלות עתיק הוא בבינה ועמ"ש פ' לך לך¹⁰⁰ גבי ה' דאברהם ובפ' וארא ע"פ לכן אמר) דא עתיקא כו'

כמו שכתוב בזהר על הפסוק "ועבד הלוי הוא" (וכן בעץ חיים, שגילוי עתיק הוא בבינה; ועיינו במה שכתוב בפרשת לך לך בעניין הה' של אברהם, ובפרשת וארא על הפסוק "לכן אמר"): "דא עתיקא" וכו'.

הזוהר מפרש את "ועבד הלוי הוא" כמתייחס לעתיק, התענוג הפנימי של המדרגה שלמעלה מן השכל; ובעץ חיים מבואר שעתיק מתגלה בבינה. מכאן שתענוג התורה מתגלה באמצעות התורה שבעל פה, שהיא בחינת בינה. הסוגריים מפנים גם לדיונים קודמים בפרשות לך לך ווארא.

וזהו שנאמר יונק שדי אמי דוקא (שהחלב הוא משעשע הולד ומענגו) ועי"ז נמשך ממנו ית' גילוי התענוג בגי"ע [בגן עדן] להיות נהנים מזיו¹⁰¹ כו' וקוב"ה [וקודשא בריך הוא] אתא לאשתעשע¹⁰² עם צדיקייא בגי"ע [בגן עדן] והכל ע"י עסק התורה.

וזהו שנאמר דווקא "יונק שדי אמי", שהרי החלב משמח את הוולד ומענג אותו. ועל ידי כך נמשכת ממנו יתברך התגלות התענוג בגן עדן, כדי שיהנו מן הזיו וכו', ו"קודשא בריך הוא אתא לאשתעשע עם צדיקייא בגי"ע". וכל זה נעשה על ידי העיסוק בתורה.

לכן נאמר דווקא "שדי אמי": החלב מענג את הוולד, והתורה שבעל פה מגלה את התענוג. באמצעותה נמשך התענוג לגן עדן, שבו הנשמות נהנות מזיו השכינה, ושבו, כדברי הזוהר, הקב"ה בא להתענג עם הצדיקים. כל זה בא מכוח לימוד התורה.

וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל השונה הלכות בכ"י [בכל יום]¹⁰³ מובטח לו¹⁰⁴ שהוא בן עוה"ב [עולם הבא]^{105, 106} וכמבואר באריכות באגה"ק [באגרת הקודש] בד"ה א"ח [אשת חיל] עט"ב [עטרת בעלה]:

וכפי שאמרו חז"ל: "כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא". הדבר מוסבר בהרחבה באגרת הקודש, במאמר המתחיל "אשת חיל עטרת בעלה".

חז"ל מבטיחים את העולם הבא למי ששונה הלכות בכל יום. אדמו"ר הזקן מפנה להסברו המפורט באגרת הקודש, באגרת המתחילה "אשת חיל עטרת בעלה".

קטע 5 • 101-12

ה', קונה שמים וארץ

10 אמצאך בחוץ¹⁰⁷ קאי על בעלי עסקים¹⁰⁸ אע"פ [אף על פי] שא"א להם לעסוק בתורה תמיד שיהיו בבחי' יונק שדי אמי ע"י די אמות של הלכה מ"מ עליהם נאמר דמ"מ אמצאך בחוץ גי"כ.¹⁰⁹

"אמצאך בחוץ" מתייחס לבעלי עסקים. אף שאינם יכולים לעסוק בתורה תמיד, כדי להיות בבחינת "יונק שדי אמי" באמצעות ארבע אמות של הלכה, בכל זאת נאמר גם עליהם: "אמצאך בחוץ".

בהמשך הפסוק נאמר: "אמצאך בחוץ". הדברים מתייחסים למי שימיהם מוקדשים לעסקיהם: הם אינם יכולים ללמוד תמיד, ולכן אינם יכולים להיות בבחינת "יונק" באמצעות ארבע אמות של הלכה, ובכל זאת נאמר גם עליהם: "אמצאך בחוץ".

(להיות גי"כ בבחי' כאח לי כו' כדלקמן). והענין דהנה מצינו בהקב"ה נאמר גי"כ לשון קונה כמ"ש קונה שמים וארץ.¹¹⁰

(כדי שגם הם יהיו בבחינת "כאח לי" וכו', כפי שיתבאר להלן). והעניין הוא, שאנו מוצאים שגם על הקב"ה נאמר לשון "קונה", כפי שכתוב: "קונה שמים וארץ".

גם הם יכולים להגיע לבחינת "כאח לי", כפי שיסביר המאמר בהמשך. כדי להראות כיצד, מציין המאמר שגם על ה' נאמר "קונה שמים וארץ", בלשון קנייה.

וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] חמשה קנינים קנה הקב"ה.¹¹¹ דהנה כתיב ששת ימים עשה¹¹² ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת.

ואמרו חז"ל: "חמישה קנינים קנה הקב"ה". והרי כתוב: "ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת".

המשנה מונה חמישה דברים שה' "קנה" בעולמו. המאמר קושר זאת לפסוק על ששת ימי הבריאה והשבת, שעליו יבואר בפסקאות הבאות.

11 וכל שבת נק' יום השביעי. שבת להוי'. ולכאורה¹¹³ איך שייך לקרות שבתות דעכשיו יום השביעי

וכל שבת נקראת "היום השביעי": "שבת להוי'". לכאורה, איך אפשר לקרוא לשבתות של עכשיו "היום השביעי",

התורה קוראת לכל שבת "היום השביעי", "שבת להוי'". אבל איך אפשר לקרוא לשבת שמתקיימת אלפי שנים לאחר הבריאה "היום השביעי"?

שהרי כבר עברו רבבות ימים מיום בריאת העולם עד שבתות אלו ואיך יקרא השבת יום השביעי.

והרי עברו כבר רבבות ימים מיום בריאת העולם ועד השבתות הללו. איך אפשר לקרוא לשבת "היום השביעי"?

מאז השבוע הראשון של הבריאה עברו ימים רבים מספור, ולכן השבת של ימינו אינה היום השביעי של העולם כפשוטו.

אך כי ששת ימים הם ששה מדות עליונות שבהם ועל ידן היו התהוות העולמות יום ראשון יהי אור בחי' החסד כו' ואח"כ ביום השבת הוא עליותם לשרשם ומקורם למעלה מעלה.

אלא [התשובה היא] שששת הימים הם שש מדות עליונות, שבהן ועל ידן נבראו העולמות: היום הראשון, "יהי אור", הוא בחינת חסד, וכן הלאה. ולאחר מכן, ביום השבת, הן עולות לשורשן ולמקורן, למעלה מעלה.

התשובה היא שששת הימים הם שש המדות שדרכן נבראו העולמות: היום הראשון, "יהי אור", הוא חסד, וכן הלאה. השבת היא עליית המדות הללו למקורן, ובפסקה הבאה מוסבר שהדבר מתרחש מחדש מדי שבוע.

12 וכך הוא ג"כ בכל שבת ושבת שבששת ימי המעשה הוא ירידת המדות בבי"ע לברר כו'.

כך גם בכל שבת: בששת ימי המעשה המדות יורדות לבריאה, יצירה ועשיה כדי לברר וכו',

בכל שבוע חוזר דפוס הבריאה: בששת ימי המעשה המדות האלויות יורדות לעולמות התחתונים כדי לברר אותם ולהוציא מהם את הטוב.

ואח"כ ביום השבת הוא עליותם ועליות העולמות שהעלייה דוקא ביום ומדה השביעית שהיא בחי' המלי

ולאחר מכן, ביום השבת, הן והעולמות עולים. העלייה מתרחשת דוקא ביום השביעי, באמצעות המדה השביעית, שהיא בחינת מלכות

בשבת המדות והעולמות עולים. העלייה מתרחשת דוקא באמצעות המדה השביעית, מלכות, שהיא הנמוכה שבהן.

(ע"י פ"ח [פרי עץ חיים] שער א' פרק ז' כי העלייה צריך להיות התחלה מלמטה כמו שמגביהים הבנין¹¹⁴ שמגביהי' [שמגביהים] מלמטה ועי"ז ממילא מתעלה כולו כו'. ועוד כי נעוץ סב"ת [סופן בתחלתו]¹¹⁵ אני ראשון ואני אחרון¹¹⁶ כו').

(ראו פרי עץ חיים, שער א', פרק ז': העלייה צריכה להתחיל מלמטה, כפי שכאשר מגביהים בניין מרימים אותו מלמטה, ועל ידי כך כולו עולה מאליו וכו'; ועוד, משום ש"נעוץ סופן בתחילתו" — "אני ראשון ואני אחרון" וכו').

ניתנים כאן שני טעמים: פרי עץ חיים מלמד שהעלייה צריכה להתחיל מלמטה, כפי שמרימים בניין מבסיסו ואז כולו עולה; וכן הסוף קשור להתחלה, כפי שנאמר "אני ראשון ואני אחרון", ולכן המדה הנמוכה ביותר מחוברת לגבוהה ביותר.

וזהו ויכלו השמים¹¹⁷ כו' לשון כלתה נפשי^{118, 119, 120} לכה דודי לקראת כלה כו' בואי כלה כו' ולכן אומרים בברכה דמעין שבע דמעלי שבתא קונה שמים וארץ.¹²¹

וזהו "ויכלו השמים" וכו' — לשון של כלות הנפש, "לכה דודי לקראת כלה" וכו', "בואי כלה" וכו'. לכן בברכת מעין שבע של ליל שבת אומרים "קונה שמים וארץ".

ה"השלמה" של השבת היא כמיהה: "ויכלו" קשור ל"כלתה נפשי" ול"כלה", כמו בברכות השבת "לכה דודי לקראת כלה" ו"בואי כלה". משום כך בברכת מעין שבע של ליל שבת מכנים את ה' "קונה שמים וארץ".

כי הנה עליות העולמות בשבת וכל מה שנתברר בששת ימי המעשה עולה ליכלל למעלה בשבת זהו כמשל הקנין שהלוקח נותן תחלה כסף להמוכר ועי"ז מקבל אח"כ החפץ שקונה לרשותו.

שהרי עליית העולמות בשבת, כאשר כל מה שהתברר בששת ימי המעשה עולה ונכלל למעלה בשבת, דומה לקניין: הקונה נותן תחילה כסף למוכר, ועל ידי כך הוא מקבל לאחר מכן לרשותו את החפץ שהוא קונה.

עליית השבת דומה לקניין: הקונה משלם תחילה למוכר, ואחר כך מקבל את החפץ לרשותו.

כך ע"י ירידת המדות עליונות בששת ימי המעשה לברר ניצוצים עי"ז נעשה המשכ' והעלי' [והעליה] בשבת מטורי דפרודא לרה"י [לרשות היחיד] יחידו ש"ע [של עולם].

כך, באמצעות ירידת המדות העליונות בששת ימי המעשה כדי לברר ניצוצות, נמשכת ונעשית בשבת עלייה מ"הרי הפירוד" לרשות היחיד, של יחידו של עולם.

"התשלום" של ה' הוא ירידת מדותיו במהלך השבוע כדי לברר את ניצוצות הקדושה; בשבת הוא "רוכש" אותם ומעלה אותם מתחום הפירוד, "הרי הפירוד", לרשותו.

וזהו ענין הקנין של הקב"ה. ועדי"ז ג"כ ענין גלות ישראל במצרים ובכל הוא ג"כ שע"ז מתעלים הנצוצות שנפלו שמה והן הן נשמות ר"ע [רבי עקיבא] ר"מ [רבי מאיר] עובדיה [ועמשי"ל] [ועיין מה שכתוב לעיל] בפ' בשלח פרעה).

וזהו ענין הקנין של הקדוש ברוך הוא. וכך גם ענין גלות ישראל במצרים ובכל: על ידה מתעלים הנצוצות שנפלו לשם, והם עצמם נשמותיהם של רבי עקיבא, רבי מאיר ועובדיה (וראו מה שנכתב לעיל, בפרשת בשלח, על "וישלח פרעה").

זהו "קניינו" של ה'. לגלויות ישראל במצרים ובכל הייתה אותה מטרה: להעלות את הנצוצות שנפלו לשם; ניצוצות אלה נעשו נשמותיהם של רבי עקיבא, רבי מאיר ועובדיה, שעל פי המסורת היו גרים.

ועדי"ז נאמר בק"ש [בקריאת שמע] ואספת דגנך¹²² כו' לאספי לבחיי אחד ואהבת דהיינו שעוסק במו"מ [במשא ומתן] לפרנס את עצמו וביתו וזהו ירידה

וכך נאמר גם בקריאת שמע: "ואספת דגנך" וכו' — כדי לאסוף אותו לבחינת "אחד" ו"ואהבת". כלומר, האדם עוסק במסחר כדי לפרנס את עצמו ואת בני ביתו, וזו ירידה;

"ואספת דגנך" שבקריאת שמע מלמד על אותו ענין בחיי האדם: העבודה לפרנסת בני הבית היא ירידה לענייני העולם, אך מטרתה "לאסוף" את התבואה לבחינת "אחד" ו"ואהבת".

אך עי"ז נעשה אח"כ עלייה כשמתפלל בכח האכילה ואוי [ואומר] אחד ואהבת ולמס"נ [ולמסירות נפש] באחד ולכן נק' התפלה עולת תמיד עליית הנצוצות למעלה כו' וכל תפלות החול מתעלים בתפלת השבת:^{123, 124}

אך בעקבות זאת מתחוללת אחר כך עלייה, כאשר הוא מתפלל בכוח שקיבל מן האכילה, אומר "אחד" ו"ואהבת", ומגיע למסירות נפש ב"אחד". לכן התפילה נקראת "עולת תמיד": עליית הנצוצות למעלה וכו'. וכל תפילות החול מתעלות בתפילת השבת.

העלייה מתרחשת בתפילה, כאשר האדם מתפלל בכוח שקיבל מן האכילה ומכריז "אחד" במסירות נפש. משום כך התפילה נמשלה לעולת התמיד — עולה, מלשון עלייה — ומשום כך כל תפילות החול עולות בתפילת השבת.

קטע 6 • 131-14

הנשיקה ויין הרקח

13 וזהו שנאמר אמצאך בחוץ¹²⁵ שגם הבעלי עסקים ימצאוהו בחוץ כיון שע"י עסקיהם מתעלים הנצוצות באחד וכל ישראל מקיימים זה שהרי דינא דגמ' [דגמרא] הוא שפרשה ראשונה דק"ש [דקריאת שמע] צריכה כוונה. ולד"ה פסוק ראשון צריך כוונה.

וזהו שנאמר: "אמצאך בחוץ" — גם בעלי עסקים ימצאו אותו בחוץ, שכן באמצעות עסקיהם הניצוצות מתעלים ונכללים באחד. וכל ישראל מקיימים זאת, שהרי כך היא ההלכה בגמרא: הפרשה הראשונה של קריאת שמע צריכה כוונה, ולדעת הכול הפסוק הראשון צריך כוונה.

כעת מוסבר הביטוי "אמצאך בחוץ": בעלי עסקים מוצאים את ה' ב"חוץ" של עולם המסחר, מפני שעסקיהם מעלים את הניצוצות אל אחדותו של ה'. כל יהודי מקיים זאת, שכן ההלכה מחייבת כוונה לפחות בפסוק הראשון של קריאת שמע, ההכרזה על "אחד".

והוא ענין למס"נ [למסירות נפש] באחד ובכל ישראל יש בחי' זו שאף שאין לו מס"נ [מסירות נפש] בפועל יש בו מס"נ [מסירות נפש] בכח שאפי' [שאפילו] קל שבקלים יכול למס"נ [למסירות נפש] כו'

וזהו ענין מסירות נפש באחד. בחינה זו קיימת בכל יהודי: אף שאין בו מסירות נפש בפועל, יש בו מסירות נפש בכוח, שכן אפילו קל שבקלים מסוגל למסור את נפשו וכו'.

הכוונה הזאת היא מסירות נפש באחד — הנכונות למסור את החיים למען אחדותו של ה'. היא קיימת בכל יהודי לפחות בכוח; אפילו היהודי הנמוך ביותר מסוגל לכך.

ועי"ז מתעלים כל עסקיו לה' אחד אי"כ הרי מו"מ [משא ומתן] ועסק זה הוא מעין וע"ד שהוא ית' נקי קונה שמים וארץ¹²⁶

ועל ידי כך כל עסקיו מתעלים לה' אחד. נמצא אפוא שהמשא ומתן והעסקים הללו הם מעין ובדוגמת היותו יתברך נקרא "קונה שמים וארץ".

באמצעות הנכונות הזאת מתעלים כל עסקיו של האדם לה' האחד. הקנייה והמכירה שלו נעשות דומות ל"קניין" של ה' עצמו את השמים ואת הארץ בשבת.

(ולכן הוא בבחי' כאח לי וע' מ"ש ע"פ וישב יעקב¹²⁷ בפ"י ובקשתם משם כו' ומצאת¹²⁸ כו')

(ולכן הוא בבחינת "כאח לי"; וראו מה שנכתב על הפסוק "וישב יעקב", בביאור "ובקשתם משם" וכו' ו"ומצאת" וכו').

כך גם בעל העסק נעשה "כאח לי". ההערה מפנה למאמר על "וישב יעקב", המבאר את "ובקשתם משם... ומצאת": מציאת ה' מתוך מקום של ירידה.

והנה אדרבה בהם נאמר אשקך בחי' נשיקין הוא אתדבקות רוחא ברוחא¹²⁹ ע"י תפלות הבעל עסק ואדרבה, עליהם נאמר "אשקך": בחינת נשיקין, שהיא "אתדבקות רוחא ברוחא", באמצעות תפילותיו של בעל העסק,

יתרה מזו, על בעלי העסקים נאמר בפסוק "אשקך". נשיקה היא "אתדבקות רוחא ברוחא", והיא מתעוררת באמצעות תפילותיו של בעל העסק.

שהוא בחי' אתכפיא ויתרון האור מהחשך¹³⁰ הוא מעורר וממשיך ממקום גבוה מאד (עמ"ש בפ' נח בד"ה מים רבים¹³¹ כו')

שהיא בחינת אתכפיא ו"יתרון האור מן החושך"; היא מעוררת וממשיכה ממקום גבוה מאוד (ראו מה שנכתב בפרשת נח, בדיבור המתחיל "מים רבים" וכו'),

תפילותיו באה מתוך אתכפיא — הכנעת הנטיות הגשמיות — ולאור הבא מתוך החושך יש יתרון. לכן היא מגיעה למקור גבוה מאוד, כפי שמוסבר במאמר "מים רבים" שבפרשת נח.

אשר גילוי בחי' זו אינו אלא בבחי' נשיקין כמשל הנשיקין שהוא מחמת עוצם האהבה שלא יוכל לפרש בדבור¹³² היא מתלבשת בהבל הנשיקין כו'

אשר גילוייה של בחינה זו הוא רק בבחינת נשיקין, כמשל הנשיקה: מחמת עוצמת האהבה, שאי אפשר לבטא בדבור, היא מתלבשת בהבל הנשיקה וכו'.

גילוי כה נעלה יכול להופיע רק בבחינת "נשיקה". נשיקה מבטאת אהבה עזה מכדי שאפשר יהיה לבטאה במילים; היא מועברת בהבל ולא בדבור.

(עמ"ש בד"ה שיר השירים¹³³ פי' ישקני¹³⁴ כו'. והענין כי בחינת כאח לי שע"י יונק שדי אמי היינו שיניקותם משרש אחד היינו מהתורה שהיא בחי' חו"ב [חכמה ובינה] כו' שנק' או"א [אבא ואימא].

(ראו מה שנכתב בדיבור המתחיל "שיר השירים", בביאור "ישקני" וכו'. והענין הוא שבחינת "כאח לי", הבאה על ידי "יונק שדי אמי", פירושה שיניקותם היא משורש אחד, היינו מן התורה, שהיא בחינת חכמה ובינה וכו', הנקראות אבא ואמא.)

ההערה מבארת את ההבדל בין שני סוגים של "אחוה". באמצעות לימוד התורה, "יונק שדי אמי", הלומד וה' יונקים משורש אחד — התורה, שהיא חכמה ובינה, אבא ואמא.

אמנם ע"י אתכפיא ובטול היש לאין דבעלי עסקים אסתלק יקרא דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] לעילא שנמשך האור מבחי"א אין שהוא מקור התורה כמ"ש והחכמה מאין תמצא¹³⁵ כו' ונמשך התגלות זו בז"א כו'.

אולם, באמצעות האתכפיא של בעלי העסקים והביטול של היש לאין, "כבוד הקדוש ברוך הוא מסתלק למעלה": האור נמשך מבחינת אין, שהיא מקור התורה, כמו שכתוב: "והחכמה מאין תמצא" וכו', וגילוי זה נמשך בז"א וכו'.

האתכפיא והביטול של בעלי העסקים מעלים את "כבוד ה' למעלה": הם ממשיכים אור מבחינת אין, שהיא מקור התורה עצמה, כפי שנאמר: "החכמה באה מאין", וממשיכים את הגילוי הזה בז"א.

וא"כ הם בבחי"א כאח לי שמקבלים שניהם משרש א' אשר השרש ההוא גבוה מבחי"א שדי אמו כו' הוא בחי"א כתר שלמעלה מהחכמה ובינה. וזהו ענין שזבולון קודם ליששכר.

אם כן, הם בבחינת "כאח לי", שכן שניהם מקבלים משורש אחד, והשורש הזה גבוה מבחינת "שדי אמו" וכו': וזהו בחינת כתר, שלמעלה מחכמה ובינה. וזהו ענין הקדמת זבולון ליששכר.

גם בעלי העסקים הם בבחינת "אחים", אלא שהשורש המשותף שלהם גבוה יותר: כתר, שלמעלה מחכמה ובינה. משום כך זבולון, שבט הסוחרים, מופיע לפני יששכר, שבט לומדי התורה.

והנה כתיב וינשק לבן לבניו¹³⁶ שהם השבטים שנק' ג"כ בנים ללובן העליון כי בני בנים הרי הם כבנים¹³⁷ כו' כך יתכן בחינת כאח לי בקבלתם מבחי"א אין מקור דחוי"ב [דחכמה ובינה] הנק' או"א [אבא ואימא] כו'.

והנה כתוב: "וינשק לבן לבניו" — אלה הם השבטים, הנקראים גם בנים ללובן העליון, שהרי "בני בנים הרי הם כבנים" וכו'. כך גם שייכת בחינת "כאח לי" בקבלתם מבחינת אין, מקור חכמה ובינה, הנקראות אבא ואמא וכו'.

לבן "נישק את בניו", שהיו למעשה נכדיו — השבטים; מכיוון שבני בנים הרי הם כבנים, הם נקראים בניו. "לבן" רומז ל"לובן העליון", בחינה שלמעלה מחכמה ובינה, וגם קבלה מבחינת האין הזאת היא דרך להיות "אחים".

ועיין כה"ג [כהאי גוונא] בפרדס שער החמישי פ"ג [פרק ג'] בשם הבית יוסף ומלכות נפיק כו' ומשום הכי קאמר אברהם¹³⁸ כו' ועמשי"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] בביאור ענין יודוך אחיך כו' וענין בני אביך¹³⁹ כו'.

ועיין כעין זה בפרדס, שער חמישי, פרק ג', בשם הבית יוסף: "ומלכות נפיק" וכו', "ומשום הכי קאמר אברהם" וכו'. ועיין במה שנתבאר לעיל בביאור ענין "יודוך אחיך" וכו' וענין "בני אביך" וכו'.

הסוגריים מסתיימים בהפניות: פרדס, שער חמישי, פרק ג', המביא בשם הבית יוסף, רבי יוסף קארו, שמלכות יוצאת מכתר ואברהם מחכמה, כך ששניהם באים כאילו ממקום אחד, ולכן אברהם יכול היה לקרוא לשרה אחותו; וכן לביאורים הקודמים על "יודוך אחיך" ועל "בני אביך".

אנהגך אביאך אל בית אמי¹⁴⁰ הוא בחינת תורה כי גם הבעל עסק צריך לקבוע עתים לתורה

”אנהגך אביאך אל בית אמי” — זוהי בחינת התורה, שכן גם בעל עסק צריך לקבוע עתים לתורה.

”אנהגך אביאך אל בית אמי” מתייחס לתורה: גם בעלי עסקים צריכים לקבוע זמנים קבועים ללימוד.

כי הגם שעיקר עבודתם הוא ע”י מעשה בבחי’ אתכפייא ובמעשה הצדקה מ”מ ההמשכה צ”ל כסדר שמתלבשת תחלה במחשב’ [במחשבה / במחשבת] ודבור ואח”כ במעשה.

כי אף שעיקר עבודתם הוא באמצעות מעשה — בדרך של אתכפייא ובמעשה הצדקה — מכל מקום ההמשכה צריכה להיות כסדר: תחילה היא מתלבשת במחשבה ובדיבור, ואחר כך במעשה.

עיקר עבודתם הוא במעשה, באמצעות התגברות על עצמם ובנתינת צדקה. אולם ההשפעה האלוקית יורדת כסדר, דרך המחשבה והדיבור לפני המעשה.

ומחשבה ודבור זהו בחי’ קביעת עתים לתורה של הבעלי עסק (ועיקר גילוי נשיקין הוא ע”י קביעת עתים לתורה. ע’ [עיינ] בתניא פ’ מ”ה)

ומחשבה ודיבור אלה הם בחינת קביעת העתים לתורה של בעלי העסקים. (ועיקר גילוי הנשיקין הוא באמצעות קביעת עתים לתורה; עיינ בתניא, פרק מ”ה.)

הזמנים הקבועים של בעלי העסקים לתורה מספקים את המחשבה והדיבור האלה. אכן, עיקר גילוי ה”נשיקה” בא באמצעות קביעת עתים לתורה, כפי שמוסבר בתניא, פרק מ”ה.

ולכן בבעלי תורה נאמר יונק שדי אמי שהוא לשון תמיד. כי והגית בו יומם ולילה¹⁴¹ כתיב.

ולכן על העוסקים בתורה נאמר ”יונק שדי אמי”, שהוא לשון של תמידיות, שהרי כתוב: ”והגית בו יומם ולילה”.

מי שעיסוקו כולו תורה מתואר כ”יונק”, פעולה מתמשכת, שכן הפסוק מצווה לעסוק בתורה ”יומם ולילה”.

ובבעלי עסקים שהוא רק קביעות עתים נאמר אנהגך אביאך אל בית אמי (ועוי”ל [ועוד יש לומר] פי’ אנהגך בענין אחר דלפי ששרש המשכתם מבחי’ שלמעלה מחו”ב [מחכמה ובינה] כנ”ל ע”כ אומר אנהגך כו’

ועל בעלי העסקים, שלומדים רק בזמנים קבועים, נאמר: ”אנהגך, אביאך אל בית אמי”. (אפשר להסביר עוד את ”אנהגך” בדרך אחרת: מכיוון ששרש ההמשכה שלהם הוא מבחינה שלמעלה מחכמה ובינה, כנזכר לעיל, לכן נאמר ”אנהגך” וכו’,

בעלי העסקים, שלומדים רק בזמנים קבועים, מתוארים כמי שמובילים ומביאים אותם אל בית האם. הסוגריים מציעים פירוש נוסף: מכיוון ששרשם למעלה מחכמה ובינה, ”אנהגך” פירושו שהם מורידים את האור מאותה בחינה עליונה.

אל כו' שממשיך מבחיי עליונה לבחיי אמי כו' וזהו תלמדני שמבחי מקום גבוה כזה א"א להיות רק בחי מקבל. וכענין ודברי אשר שמתתי בפיו¹⁴² כו'. אשקך מיין הרקח.¹⁴³

"אלי" כו' — שהוא ממשיך מבחינה עליונה לבחינת "אמי" כו'. וזהו "תלמדני": מבחינה גבוהה כל כך אי אפשר להיות אלא בבחינת מקבל, כמו שנאמר: "ודברי אשר שמתתי בפיו" כו'. "אשקך מיין הרקח".

הם ממשיכים אל "אמי", בינה. "תלמדני" מתאים לכך, כי ממקור גבוה כל כך אפשר רק לקבל, כמו ב"ודברי אשר שמתתי בפיו"; לאחר מכן הפסוק ממשיך: "אשקך מיין הרקח".

הנה היין משמח אלקים.¹⁴⁴ ויין הוא בחי יינה של תורה¹⁴⁵ והוא בחי בינה בחינת תושבע"פ [תורה שבעל פה] והיותו משמח אלקים היינו

הנה היין "משמח אלקים". והיין הוא בחינת "יינה של תורה", שהיא בחינת בינה, בחינת תורה שבעל פה. ופירוש הדבר שהוא משמח את אלקים הוא:

היין "משמח אלקים", ככתוב בספר שופטים. היין הוא "יינה של תורה" — כפי שמציינת הערת קה"ת, הביטוי מובא בפסיקתא זוטרית על ויחי — והיא תורה שבעל פה, בחינת בינה.

כי אלקים הוא מדת הצמצום להיות העלם והסתר וע"י שממשיך מבחי בינה שהוא בחי שמחה גורם גילוי ההעלם כו' שלא יסתיר ויעלים.¹⁴⁶

כי אלקים הוא מידת הצמצום, המביאה להסתר ולהעלם; ועל ידי המשכה מבחינת בינה, שהיא בחינת שמחה, מביאים לידי גילוי את ההעלם וכו', כך שלא יסתיר ויעלים.

אלקים הוא מידת הצמצום, המסתירה את אור ה'. המשכה מבינה, מקור השמחה, מגלה את הנעלם, כך שההסתר שוב אינו מסתיר.

14 וזהו אשקך מיין. אך יין הרקח היינו שיש בו ריח טוב. כי הריח שרשו ממקום גבוה שהוא בחי מקיף והוא למעלה מבחינת מזון שהמזון הוא לגוף

וזהו "אשקך מיין". אלא ש"יין הרקח" פירושו יין שיש בו גם ריח טוב. שורשו של הריח במקום נעלה, והוא בחינת מקיף, למעלה מבחינת המזון, שהמזון מיועד לגוף,

"יין הרקח" הוא יין שיש בו גם ריח טוב. הריח נמשך ממקום נעלה, מבחינת אור מקיף, שלמעלה מן המזון, המזין את הגוף.

אבל הריח ארז"ל [אמר רבותינו זכרונם לברכה] שהנשמה נהנית ממנו¹⁴⁷ ולא הגוף והיינו לפי שהוא בחי תענוג העליון שאינו נתפס ומתלבש בכלים.

ואילו על הריח אמרו חז"ל שהנשמה נהנית ממנו ולא הגוף. הטעם לכך הוא שהוא בחינת התענוג העליון, שאינו נתפס ומתלבש בכלים.

חז"ל אומרים שהנשמה נהנית מן הריח ולא הגוף. זאת משום שהוא תענוג עליון, נעלה מכדי להיתפס בתוך כלים.

והנה זהו יתרון מעלת קביעות עתים לתורי [לתורה] של הבעל עסק שהוא בחיי אתכפייא יותר מביושבי אוהלים ע"כ נק' עסק תורתם יין הרקח שהריח הוא דוקא מדבר חריף וקיוהא כו'

והנה, זהו היתרון והמעלה שבקביעות עתים לתורה של בעל עסק: היא בחינת אתכפייא, יותר מלימודם של יושבי אוהלים. לכן לימודם נקרא "יין הרקח", שכן הריח נוצר דווקא מדבר חריף וחמוץ כו'.

זוהי המעלה המיוחדת של קביעות עתים לתורה אצל בעל עסק, הנעשית מתוך אתכפייא, לעומת מי שיושבים כל היום באוהלה של תורה. לכן התורה שלו היא "יין הרקח": ריח חזק נוצר דווקא מדבר חריף וחמוץ.

(ועיין מענין ריח ע"פ ראה ריח בני)¹⁴⁸ שייך זה עם היותו משקה שהוא בחיי פנימית יש בו ג"כ ריח ובחיי מקיף כו'.

(ועיינו בעניין הריח על הפסוק "ראה ריח בני"). שהרי יין זה, אף שהוא משקה, והוא בחינת פנימיות, יש בו גם ריח ובחינת מקיף כו'.

לאחר ההפניה למאמר על הפסוק "ראה ריח בני", מסוכמת הנקודה: יין זה הוא משקה הנכנס פנימה, אך יש בו גם ריח, המבטא אור מקיף.

ומי שאינו יכול ללמוד כלל ולקבוע עתים לתורה עליו נאמ' [נאמר] ג"כ מעסיס רמוני¹⁴⁹ ע"ד מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] ע"פ כפלח הרמון רקתך שאפי' [שאפילו] ריקנין שבך¹⁵⁰ מלאים מצות כרמון.¹⁵¹

ומי שאינו יכול ללמוד כלל ולקבוע עתים לתורה, נאמר גם עליו "מעסיס רמוני", על דרך דברי חז"ל על הפסוק "כפלח הרמון רקתך": אפילו ריקנים שבך מלאים מצוות כרימון.

גם מי שאינו יכול ללמוד כלל או לקבוע עתים לתורה נכלל בפסוק "מעסיס רמוני". חז"ל דורשים את "רקתך" שבפסוק "כפלח הרמון רקתך": אפילו הריקנים שבכם מלאים מצוות כרימון.

כי ריקנים אין פי פושעים ומורדים ח"ו [חס ושלום] רק שאין בהם תורה אבל מלאים מצות ודרך ארץ.

"ריקנים" אין פירושו רשעים ומורדים, חס ושלום, אלא שאין בהם תורה; ואף על פי כן הם מלאים מצוות ודרך ארץ.

"ריקנים" אין פירושו אנשים רעים, חס ושלום, אלא מי שחסרה להם תורה, ובכל זאת הם מלאים מצוות והתנהגות ראויה.

והרי המצות מעוררים ג"כ גילוי תענוג העליון וכנודע מענין ריחא דלבושייכו¹⁵² כו' כי נעוץ תחלתן בסופן.¹⁵³

והרי גם המצוות מעוררות גילוי של התענוג העליון, כידוע בענין "ריחא דלבושייכו" כו', שהרי נעוץ תחילתן בסופן.

גם המצוות מעוררות את התענוג העליון, כפי שמסופר בוהר על הילד שהכיר, מתוך "ריחא דלבושייכו", שהחכמים עסקו במצווה. זאת מפני שתחילתן נעוצה בסופן: המעשים המעשיים ביותר מגיעים לשורש העליון ביותר.

ולכן נקי עסיס רמוני שהוא ג"כ משיב את הנפש (ולכן במעיל היו תלויים רמונים כי המעיל הוא בחי' מעיל צדקה¹⁵⁴ כוי וכמ"ש במ"א ע"פ שוש אשיש כוי מעיל צדקה יעטני¹⁵⁵ וע"ש):

ולכן הוא נקרא "עסיס רמוני", שגם הוא משיב את הנפש. (ולכן היו רימונים תלויים במעיל, כי המעיל הוא בחינת "מעיל צדקה" כוי, וכמו שכתוב במקום אחר על הפסוק "שוש אשיש" כוי, "מעיל צדקה יעטני"; ועיינו שם.)

גם זה נקרא "עסיס רמוני", שגם הוא "משיב את הנפש". בסוגריים מוסבר שרימונים היו תלויים בשולי המעיל של הכהן, משום שהמעיל מסמל "מעיל צדקה" — צדקה — כפי שמבואר במקום אחר על הפסוק "שוש אשיש".

בעבודה

המאמר מפיק את ההוראה עצמה לכל סוג של יהודי. מי שעיסוקו בתורה צריך ללמוד ללא הפסקה, "יומם ולילה", וכך "לינוק" מחכמתו של ה' עצמו. מי שעוסק בעסקים מעלה את עיסוקיו באמירת קריאת שמע מתוך נכונות למסירות נפש, ובתפילה מתוך הכוח שעבודתו מעניקה לו; עיקר עבודתו הוא במעשה, בהתגברות על עצמו ובנתינת צדקה, אך עליו גם לקבוע זמנים לתורה, שכן באמצעותם מתגלה ה"נשיקה". וגם מי שאינו יכול ללמוד כלל צריך להיות מלא מצוות כרימון.

שאלות לשיחה

1. מדוע המאמר קורא לתורה שבחכמה העליונה "אפי רברבי" ולתורה שאנו לומדים "אפי זוטרי", ומדוע נדרש ביניהן צמצום?
2. איך אפשר לומר שה' "ינוק" מתורתו של אדם למטה, או "מתפרנס" מלימוד התורה שלו?
3. באיזה אופן השבוע של בעל העסק ותפילתו תואמים את הדפוס של ששת ימי הבריאה והשבת אצל ה'?
4. מדוע האתכפיה של בעל העסק מגיעה לשורש גבוה יותר מלימודו של תלמיד החכם, ומדוע הוא עדיין צריך לקבוע זמנים לתורה?
5. מה פירוש הדבר שאפילו "הריקים" מלאים מצוות כרימון, ומה מוסיפה דימוי הריח?

מקורות והפניות

הערות

פסקה 1

1 מי יתנך

לפי ההערה, מאמר זה של הרבי מראה כיצד המאמר שייך לפרשת תרומה: בתוך המאמר הוא מסביר את הכרובים המתוארים בפרשת תרומה.

הערת קה"ת

השייכות וקשר לפי תרומה ראה ד"ה מי יתנך תשמ"ו שמבאר בפנים הדרוש בענין הכרובים המבואר בפי תרומה. המאמר הוא משנת תקע"א. ובסה"מ הנ"ל נדפסו ב' הנחות אחרות בעי עז (מגוכתי"ק הצ"צ). והגהות וקיצורים על הנחה זו נדפסו באוה"ת פי תרומה ע' איתנה. והנחה ג' ממאמר זה נדפס בסה"מ שם ע' צג. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר ז"ע. ביאור נדפס במאמרי אדה"ז כתובים ח"ב ע' קפה.

2 מי יתנך כאח לי

"הלואי שהיית לי כאח, יונק משדי אמי; הייתי מוצא אותך בחוץ, מנשק אותך, ואיש לא היה בו לי". המאמר כולו הוא ביאור לפסוק זה ולפסוק הבא.

Song of Songs 8:1 שיר השירים ח:א

מי יתנך כֶּאֱחָ לִי יוֹנֵק מִשְׁדֵּי אִמִּי אֲמַצֵּאךָ בַּחוּץ אֲשָׁקֶךָ גַּם לֹא־יָבוֹז לִי:

Oh that thou wert as my brother, That sucked the breasts of my mother! When I should find thee without, I would kiss thee; Yea, and none would despise me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ח, א. בגוכתי"ק הצ"צ מסיים "יונק שדי אמי אמצאך בחוץ אשקך וגו'. זהו מאמר כנסי" בגלות להקדב"ה כר". בזמן.

3 זהו בקשת כנסי" להקב"ה

הצמח צדק דן בפסוק זה כבקשת כנסת ישראל באור התורה על שיר השירים; באותו עמוד הוא מציין שהתרגום מפרש אותו כמתייחס למשיח (הערה 7:79).

הערת קה"ת

ראה אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תרלד.

4 נקראו ישראל אחים למקום

הצמח צדק מסביר מדוע ישראל נקראים אחים לה: הקדוש ברוך הוא הוא "קדוש", וישראל, באמצעות התורה והמצוות, נקראים "אנשי קודש תהיו לי", משום שהם מקבלים וממשיכים מן הקדוש העליון; לכן הם נקראים אחים לקדוש ברוך הוא.

הערת קה"ת

מבואר באוה"ת שה"ש כרך ב ע' תרעח ש"הקב"ה קדוש בוא"ו וישראל ע"י עסק התורה ומצוות נקראים ואנשי קודש תהיו לי, שמקבלים וממשיכים מבחי"י קודש העליון לכן נקראים אחים להקב"ה". ע"ש.

5 למען אחי ורעי

"למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך". אדמו"ר הוקן מביא את הפסוק כדי להראות שישאל נקראים אחיו של הקב"ה.

Psalms 122:8 תהילים קכ"ב:ח

לְמַעַן אֲחִי וְרַעִי אֲדַבְרֶה־נָּא שְׁלוֹם בְּךָ:

For my brethren and companions' sakes, I will now say: 'Peace be within thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים קכב, ח.

6 למען בית ה' אלקינו

"למען בית הוי' אלקינו אבקשה טוב לך". מכיוון שהפסוק מופיע מיד אחרי המילים "אחיי", הוא מראה שהאחוה שייכת לזמן בית המקדש.

Psalms 122:9 תהילים קכ"ב:ט

לְמַעַן בֵּית־Havayah אֱלֹהֵינוּ אֲבַקֶּשֶׁה טוֹב לְךָ:

For the sake of the house of the L-RD our G-d I will seek thy good

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

7 כלומר אימתי . . מבקשת

המילים מ"כלומר, מתי הם נקראים אחים?" ועד "היא מבקשת עכשיו" חסרות בכתבי"דו של הצמח צדק.

הערת קה"ת

בגוכתי"ק ליתא.

8 ולפיכך מבקשת עכשיו מי יתנך כאח לי

על בקשה זו כותב הצמח צדק: "ועיין מה שאומר בזה התרגום, שמדובר במשיח".

הערת קה"ת

"ועיין מ"ש ע"ז התרגום דקאי על משיח" — אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תרלד.

9 ופניהם איש אל אחיו

הכרובים שעל כפורת הארון פנו "איש אל אחיו". המאמר רואה ב"אחוה" זו שבין הכרובים דגם לקרבה שכנסת ישראל מבקשת.

Exodus 25:20 שמות כ"ה:כ

וְהָיוּ הַכְּרֻבִּים פְּרָשֵׁי כְנָפִים לְמַעַל סֻכָּתִים בְּכַנְפֵיהֶם עַל־הַכַּפֹּרֶת וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל־אָחִיו אֶל־הַכַּפֹּרֶת וְהָיוּ פְנֵי הַכְּרֻבִּים:

And the cherubim shall spread out their wings on high, screening the ark-cover with their faces, one to another; toward the ark-cover shall the faces of the cherubim be

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כה, כ.

10 ועשית שנים כרובים

"ועשית שני כרובים זהב, מקשה תעשה אותם, משני קצות הכפורת".

Exodus 25:18 שמות כ"ה:י"ח

וַעֲשִׂיתָ שְׁנַיִם כְּרֻבִּים זָהָב מִקֹּשֶׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם מִשְׁנֵי קְצוֹת הַכַּפֹּרֶת:

And thou shalt make two cherubim of gold; of beaten work shalt thou make them, at the two ends of the ark-cover

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כה, יח.

11 כרוב א' מקצה מזה

"כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה". בהמשך המאמר מפרש את

This is the law: when a man dieth in a tent, every one that cometh into the tent, and every thing that is in the tent, shall be unclean seven days

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יט, יד. להעיר שבסב"מ תקע"א ע' עה ובהנחה אחרת שם ע' צג אינו מביא פסוק זה.

17 וזאת תורת האדם

דברי דוד, "וזאת תורת האדם", מובאים כפסוק נוסף שבו התורה נקראת "אדם".

II Samuel 7:19 שמואל ב ז:י"ט

וּתְקַטֵּן עוֹד זֹאת בְּעֵינַיִךְ אֲדֹנָיִי ה' וּתְדַבֵּר גַּם אֶל־בֵּית־עֲבָדְךָ לְמַרְחוֹק וְזֹאת תּוֹרַת הָאָדָם אֲדֹנָיִי ה'

And this was yet a small thing in Thine eyes, O L-rd GOD; but Thou hast spoken also of Thy servant's house for a great while to come; and this too after the manner of great men, O L-rd GOD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמואל-ב ז, יט.

פסקה 2

18 כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה

הזוהר (משפטים) מלמד שכל התורה היא שמו של הקדוש ברוך הוא, ולכן מי שעוסק בתורה עוסק בשם הקדוש. הערת קה"ת מביאה קטע זה ואת הקדמת הרמב"ן לפירושו על התורה כמקור לאמירה זו.

Zohar II, 124a זח"ב קכד, א

הערת קה"ת

זח"ב קכד, א. רמב"ן עה"ת בהקדמה.

19 ובוהר נקי

המקורות שבהערה מובאים מאור התורה על ואתחנן, שבו מרכז הצמח צדק את המקורות לכך שהספירות הן השם הקדוש: הזוהר על הפסוק "כי שם ה' אקרא" (III, 285a), פירוש השלי"ה עליו, והזוהר על ויקרא (10b, 11a).

Tikkunei Zohar, Tikkun 18 • 37b:11-14 תקי"ז תיקון יח

(כאן חסר והוא בתקונים זהר חדש דף כה ע"ג) בריש הורמנו דמלכא. בוצינא דקרדינותא לא חוור ולא סומק ולא ירוק ולא אוכם כלל. והאי בוצינא איהי קו המדה דאיהו אתלבש באוירא. וכד איהי באוירא. איהי סתימא ולא אתחזיית כלל.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ע' בוח"ג וילך דרפ"ה א' ע"פ כי שם ה' אקרא ומ"ש ע"ז השלי"ה בהקדמה דף די ע"א בפ"י כולא סלקין ואתקשרן בחד, ובוהר ויקרא דף י' ע"ב ודף י"א ע"א — אוה"ת ואתחנן ע' קכא. ראה תי"ז תי"ח.

20 רוא דשמא קדישא

הערת קה"ת מפנה לזוהר (וילך) על "כי שם ה' אקרא", העוסק בקשירת כל הבחינות יחד ובהמשכת ברכה מלמעלה למטה, כדי לייחד את השם הקדוש.

Zohar, Vayeilech 5:27-7:36 ספר זוהר, וילך ה:כ"ז-ז:ל"ו

R. Simeon said: 'This is not so, but the truth is that this itself is a proof of the superiority of Moses. For Moses went up, from the lower to the higher, but they came down, from the higher to the lower. Moses said shirah, which is the song of

שני הכרובים כתנועה מלמעלה למטה וכביטוי לתנועה מלמטה למעלה.

Exodus 25:19 שמות כ"ה:י"ט

וַעֲשֵׂה כְרוּב אֶחָד מְקַצָּה מִזָּה וְכְרוּב־אֶחָד מְקַצָּה מִזָּה מִן־הַכַּפֹּרֶת תַּעֲשֶׂוּ אֶת־הַכְּרֻבִּים עַל־שְׁנֵי קְצוֹתָיו:

And make one cherub at the one end, and one cherub at the other end; of one piece with the ark-cover shall ye make the cherubim of the two ends thereof

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

12 מ"ש רז"ל (חגיגה י"ג ב')

הצמח צדק מסביר את הקטע הזה בגמרא, העוסק ב"פנים גדולות" וב"פנים קטנות", באור התורה על פרשת תרומה.

הערת קה"ת

ראה פ"י הגמרא באוה"ת פ' תרומה ע' א'תנא.

13

הגמרא שואלת מדוע יחזקאל מונה בנפרד את "פני הכרוב" ואת "פני אדם", ומשיבה שאחד מהם הוא פנים גדולות והאחר פנים קטנות (כרוב דומה לילד, "כרביא"). המאמר מיישם זאת על התורה שלמעלה ועל התורה שלמטה.

Chagigah 13b:7 חגיגה י"ג ב:ז

מאי "כרוב"? אמר רבי אבהו: כרביא, שפן בבבל קורין לִינוקא רְבִיָא. אמר לקה רב פפא לֵאבִי: אלא מעתה, דְּכַתִּיב: "פְּנֵי הָאֶחָד פְּנֵי הַכְּרוּב וּפְנֵי הַשֵּׁנִי פְּנֵי אָדָם וְהַשְּׁלִישִׁי פְּנֵי אֲרִיָּה וְהָרְבִיעִי פְּנֵי נֶשֶׁר", הֲיִינוּ פְּנֵי כְרוּב הֲיִינוּ פְּנֵי אָדָם? אָפִי רְבִרְבִי וְאָפִי זוּטָרִי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

14 ועל דמות הכסא

בחזונו של יחזקאל, מעל הכיסא היה "דמות כמראה אדם". המאמר מסביר ש"אדם" זה הוא התורה.

Ezekiel 1:26 יחזקאל א:כ"ו

וּמִמַּעַל לָרִקְעַת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁוֹ כְּמֶרְאָה אֶבֶן־סַפִּיר דְּמוּת כֶּסֶף וְעַל דְּמוּת הַכֶּסֶף דְּמוּת כְּמֶרְאָה אָדָם עָלָיו מִלְמַעְלָה:

And above the firmament that was over their heads was the likeness of a throne, as the appearance of a sapphire stone; and upon the likeness of the throne was a likeness as the appearance of a man upon it above

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, כו. בגוכתי"ק נוסף "והוא אפי רברבי".

15 וצ"ל שהרי אין לו דמות הגוף

בכתביהיד הנוסח הוא: "ויש להבין זאת, שהרי ידוע שאין לו גוף ולא דמות הגוף" וכו'.

הערת קה"ת

בגוכתי"ק: "וצ"ל דהא נודע שאין לו גוף ודמות הגוף כו". נסמן לעיל א, א.

16 זאת התורה אדם

במובנו הפשוט: "זאת התורה, אדם כי ימות באוה"ל". בקריאה מילה במילה נאמר "זאת התורה — אדם", והמאמר מביא זאת כדי להראות שהתורה נקראת "אדם".

Numbers 19:14 במדבר י"ט:יד

זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי־יָמוּת בָּאֵהָל כְּלִי־הָאֵהָל וְכָל־אֲשֶׁר בָּאֵהָל יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים:

25 לכל אבר כפי מזגו ותכונתו

בתיא מוסבר שהנשמה ממלאת את הגוף כולו, אך שורה בעיקר במוח, שממנו מקבל כל איבר את החיות והכוח המתאימים לו, לפי טבעו ואופיו. המאמר משתמש בכך כמשל לחכמה ולשאר הספירות.

Tanya, Likkutei Amarim 51:4 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים נ"א:ד'

... מתפשטת הארה לשאר כל האברים, ומקבל כל אחד כח וחיות הראוי לו כפי מזגו ותכונתו: כח הראיה מתגלה בעינו, וכח השמיעה באוזן וכי'. וכל הכחות מתפשטים מהמוח כנודע, כי שם הוא עיקר משכן הנשמה כולה בבחינת גילוי, שנגלית שם כללות החיות המתפשט ממנה. רק כחותיה של כללות החיות מאירים ומתפשטים משם לכל אברי הגוף, כדמיון האור המתפשט ומאיר מהשמש לחדרי החדרים. [ואפילו הלב - מקבל ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

26 ה' בחכמה

הערת קה"ת מפנה לProverbs 3:19 למילים האלה.

Proverbs 3:19 משלי ג:י"ט

ה' בַּחֲכָמָה יִסְד־אָרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בַּתְּבוּנָה:

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding He established the heavens

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ג, יט.

27 בדיה זכור

המאמר ההוא מסביר ש"איהו וחיוהי חד" נאמר על החכמה, הנקראת "חיים" שלו ("החכמה תחיה"): אור אין סוף, אף שהוא נעלה לאין ערוך מן החכמה, נעשה אחד עמה כשהוא מתלבש בה, שכן "הוא היודע והוא הידוע". "איהו וגרמוהי חד" נאמר על אותיות המחשבה, הלבושים שבהם מתלבש אור אין סוף ושעמם הוא גם מתאחד.

הערת קה"ת

לעיל ע"א, א.

28 ועמ"ש על הזהר ר"פ תולדות

בתחילת פרשת תולדות מלמד הזהר שכפי שהאדם מורכב מאיברים רבים המצטרפים לגוף אחד, וכך גם העולם, כך גם התורה: "כולה איברים ופרקים" המצטרפים לגוף אחד. כאן מפנים לדברים כדי להסביר מדוע התורה נקראת "אדם".

Zohar, Toldot 1:1-4 ספר הזהר, תולדות א:א'-ד'

29 גדול תלמוד שמביא לידי מעש

החכמים שהתכנסו בלוד שאלו אם הלימוד או המעשה גדולים יותר, והסיקו: "גדול תלמוד, שהתלמוד מביא לידי מעשה". המאמר משווה זאת למוח, שממנו מגיע האור לכל איבר.

Kiddushin 40b:8-9 קידושין מ' ב:ח'-ט'

וכבר היה רבי טרפון וזקנים מסובין בצלית בית נתנה בלוד. נשאלה שאילה זו בפניהם: תלמוד גדול או מעשה גדול? נענה רבי טרפון ואמר: מעשה גדול. נענה רבי עקיבא ואמר: תלמוד גדול. נענו כולם ואמרו: תלמוד גדול, שהתלמוד מביא לידי מעשה. תניא, רבי יוסי אומר: גדול תלמוד שקדם לחלח ארבעים שנה, לתרומות ולמעשרות חמשים וארבע, לשמיטות ששים ואחת, ליוכלות מאה ושלש.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

the Matrona in honour of the King, and he was attached to the King. They said shir, which is the song of the King in honour of the Matrona, and they were attached to the Matrona; ... and thus the superiority

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

21 שהוא רק בחי' הארה בעלמא שאינו נוגע להעצמות

בכתב היד הנוסח שונה: "ידוע, בכיאר עניין הארה, שהיא דבר שאין לו שום השוואה למקורה.... והיא נקראת גם 'שמו הגדול', כמבואר במקום אחר; וההתגלות הראשונה של הארה זו היא בחכמה".

הערת קה"ת

בגוכתי"ק נמצא בשינוי לשון ושם "ונודע בפ"י ל' הארה שהיא מה שאינה ערוך כלל לגבי מקורה כ"י והיא הנקראת ג"כ שמו הגדול כמ"ש במ"א וראשית גילוי הארה זו הוא בחכמה".

פסוקה 3

22 אני הוי' הוא שמי

"אני ה', זה שמי". הפסוק מראה שהוי' הוא שמו של ה', הניצוץ שהמאמר מציב בחכמה.

Isaiah 42:8 ישעיהו מ"ב:ח'

אֲנִי ה' הוּא שְׁמִי וְכַבֹּדִי אֲחֶר לֹא־אֶתֶן וְתַהֲלֵתִי לְפִסְלִים:

I am the L-RD, that is My name; And My glory will I not give to another, Neither My praise to graven images

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י מב, ח.

23 וע"י החכמה נמשך אא"ס ב"ה בכל הט"ס

ההגהה שם מסבירה מדוע אור אין סוף מתייחד אפילו עם אצילות רק לאחר שהוא מתלבש תחילה בחכמה: האין-סוף הוא אחד באמת, ואחדות זו היא בחינת החכמה. אדמו"ר חזקן מפנה אליה כדי להסביר את דבריו כאן.

Tanya, Likkutei Amarim 35:7 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים ל"ה:ז'

הגהה וכאשר שמעתי ממורי עליו השלום, פירוש וטעם למה שכתוב בעץ חיים, שאור-אין-סוף ברוך-הוא אינו מתייחד אפילו בעולם האצילות אלא על ידי התלבשותו תחלה בספירת חכמה, והיינו משום שאין-סוף ברוך-הוא, הוא אחד האמת, שהוא לבדו הוא ואין זולתו, וזו היא מדרגת החכמה וכי'.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

24 ראשית חכמה

"ראשית חכמה יראת ה'". בקריאה "הראשית היא חכמה", הפסוק מראה שהחכמה היא הגילוי הראשון, ולכן היא נקראת "האדם הראשון".

Psalms 111:10 תהילים קי"א:י'

רִאשִׁית חֲכָמָה יִרְאֵת ה' שְׁכֹל טוֹב כָּל־עֲשִׂיהֶם תַּהֲלֹתוֹ עֲמֻדַת לְעַד:

The fear of the L-RD is the beginning of wisdom; A good understanding have all they that do thereafter; His praise endureth for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיא, י.

ו"ל שם: "שעיקר היראה לירא מעילת כל העילות וסבת כל הסבות שהוא עיקר ושורש לכל העולמות ירצה שהוא המקיים בחיותו ית' השופע בהם". ע"ש.

35 גדול מורה על גדלות התפשטות האור

בספר ראשית חכמה נמנים האופנים שבהם ה' נקרא "גדול", ואחד מהם הוא התפשטות כוחו ואורו בכל מה שקיים. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להסביר מדוע החכמה היא "האיש הגדול".

Reshit Chokhmah, Gate of Fear 1:10-11 ראשית חכמה, שער היראה א"י-י"א

הבי' גדול בבחינת ההשגה כענין (תהלים קד, כה) זה הים גדול, שאם הכוונה על גדולת הכמות הרי נאמר ורחב ידים, אלא ודאי גדול בבחינת עומקו, שיש מקומות כים שאין להם סוף. וכן כיוצא בזה אמר דוד המלך ע"ה (תהלים צב, ו) מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך, ופירושו שבעשיה הגשמית מענין שמים וארץ והים ושאר הבריות הגדולות אנו תמהים ואומרים מה גדלו, כמה נעלה לפי ערך זה מה שאינו מושג בגדלו ורוחניותו בתוך המחשבה, שודאי אין לו שיעור. ולזה אמר מאד עמקו מחשבותיך, וכל מקום שנאמר מאד, הוא בלי ...

Hamesorah Publishers, Jerusalem 2005 (CC-BY-NC)

4 פסקה

36 תלמוד בבריאה

הקטע מסביר את האמירה "תלמוד בבריאה, משנה ביצירה ומקרא בעשיה": היא עוסקת במידת ירידת האור בכל אחד מהם — המקרא עד לעשיה, והתלמוד רק עד לבריאה — ואילו כל התורה היא המשכה אל המלכות.

הערת קה"ת

ראה לעיל סט, ב. נסמן לעיל יז, א.

37 צמצם שכינתו בין בדי ארון

לקוטי תורה, Emor, שואל כיצד אפשר לומר שה' צמצם את שכינתו בין בדי הארון, הרי אין מקום פנוי ממנו. בשם המגיד הוא מסביר שבמקומות אחרים הוא נסתר, ואילו בין הבדים הוא התגלה; אך גם גילוי זה הוא צמצום מבחינתו, שכן הוא יכול לגלות רק הארה בלבד. ההערה מפנה גם ללקוטי תורה, Balak 73d, שלא הצלחנו לאמת.

Bereshit Rabbah 5:7 בראשית רבה ה"ז:

... יהושע אל בני ישראל גשו הנה וגו' ר' הונא אמר זקפן בין שני בדי הארון אמר רבי אחא ברבי חנינא סמכן בין שני בדין הארון רבנן אמרין צמצמן בין שני בדי הארון אמר להן יהושע ממה שהחזיקו שני בדי הארון אתכם אתם יודעים ששכינתו של הקב"ה ביניכם הה"ד (שם) ויאמר יהושע בזאת תדעון כי אל חי בקרבכם ואף בירושלים דתנן עומדים צפופים ומשתחוים ורוחים רבי שמואל ברבי חנא בשם רבי אחא אמר ארבע אמות לכל אחד ואמה מכל צד כדי שלא יהא אדם שומע תפלתו של חבירו ואף לעתיד ...

The way of the world is that a person empties a full vessel into an empty vessel. Can one, perhaps, pour a full vessel into a full vessel? The world in its entirety is all water, and yet you say "to one place"? But from here [we see] that a smaller space was able to contain a greater amount [than its size]. Kohelet and in Vayikra Rabba 19:9>. Similarly, "Moses and Aaron gathered the assembly [to the front of the rock]" ... (Numbers 20:10). It [the front of the rock] was

30 אורייתא מתקשראה בקוב"ה

דברי הוזהר שהתורה, הקדוש ברוך הוא וישראל קשורים זה בזה. כאן מוסבר שהתורה היא חכמתו של ה', שבה מתלבש אור אין סוף.

Zohar III, 73a זח"ג עג, א

הערת קה"ת

זח"ג עג, א.

31 ולתבונתו אין חקר

"לחקירתו אין סוף". הנוסח כאן משנה מעט את סדר המילים בפסוק (ולכן הערת קה"ת: "על יסוד"); הוא מראה שחכמתו של ה', המאוחדת עמו, אינה מוגבלת.

Isaiah 40:28 ישעיהו מ"כ"ח

הָלוֹא יָדַעְתָּ אִם-לֹא שָׁמַעְתָּ אֶלְקֵי עוֹלָם הִי בּוֹרְאָ קְצוֹת הָאָרֶץ לֹא יֵיעָף וְלֹא יֵיגַע אֵין חֶקֶר לְתַבּוּנָתוֹ:

Hast thou not known? hast thou not heard That the everlasting G-d, the L-RD, The Creator of the ends of the earth, Fainteth not, neither is weary? His discernment is past searching out

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ע"פ ישע"י מ, כח.

32 שהוא היודע והוא הדעה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

רמב"ם הלי יסודי התורה פ"ב ה"י.

33 שהוא היודע והוא הדעה

הרמב"ם כותב שידעת ה' אינה נפרדת ממנו: הוא היודע, היודע והדעה עצמה — הכול אחד. המאמר משתמש בכך כדי להראות שהחכמה העליונה מאוחדת עם אין סוף.

Mishneh Torah, Foundations of the Torah 2:10 משנה תורה, הלכות יסודי התורה ב"י

... שְׁאֵלְמִלִי הִנֵּה חֵי בְּחַיִּים יוֹדֵעַ בְּדַעַה חוּץ מִמֶּנּוּ הִיוּ שֵׁם אֱלֹהוֹת הָרַפָּה הוּא וְחַיִּיו וְדַעְתּוֹ. וְאֵין הַדָּבָר כֵּן אֶלָּא אֶחָד מִכָּל צֶד וּמִכָּל פֶּנֶה וּבְכָל דֶּרֶךְ יְחִיד. נִמְצְאָתָא אִתָּהּ אוֹמֵר הוּא הַיּוֹדֵעַ וְהוּא הַדָּעוּעַ וְהוּא הַדַּעַה עֲצֻמָּה כָּל אֶחָד. וְדָבָר זֶה אֵין כַּח בִּפְהָ לְאֹמְרוֹ וְלֹא בְּאֵזֶן לְשִׁמְעוֹ וְלֹא בְּלֵב הָאָדָם לְהַפִּירוֹ עַל בְּרִיו. וּלְפִיכָהּ אוֹמֵר חֵי פְרַעַה וְחֵי נִפְשָׁהּ וְאֵין אוֹמֵר חֵי הִי אֶלָּא חֵי הִי. שְׁאֵין הַבּוֹרָא וְחַיִּיו שְׁנִיִּם כְּמוֹ חַיִּי הַגּוֹפִים הַחַיִּים אוֹ כְּחַיִּי הַמְּלָאכִים. לְפִיכָהּ ...

The Holy One, blessed is He! recognizes His Own Truth and knows it as it really is; and He does not know with an intelligence which is apart from Himself, as we know, for, we and our intelligence are not one, but the Creator, may He be blessed! and His Intelligence and His Life are One from every lateral, angle and manner of Unity. Since but for this, He would live a life and understand with an intelligence apart from Himself, then there would be many gods, He, His ... life

Torat Emet 363 (Public Domain) • Mishnah Torah, Yod ha-hazakah, trans. by Simon Glazer, 1927 (Public Domain)

34 ועיין ברי"ח פ"א משער היראה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

41 מקצה השמים מוצאו

על השמש נאמר: "מקצה השמים מוצאו ותקופתו על קצותם". המאמר מקשר בין "מקצה" לבין הכרוב "מקצה", כלומר ירידה מלמעלה למטה.

Psalms 19:7 תהילים י"ז:

מקצה השמים מוצאו ותקופתו על קצותם ואין נסתר מחמתו:

His going forth is from the end of the heaven, and his circuit unto the ends of it; and there is nothing hid from the heat thereof.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים ט"ז.

42 מקצה השמים מוצאו

הוזהר בפרשת תרומה דורש את השמש שבתהילים 19 ואת "מקצה השמים מוצאו", וממשיך לפסוק "תורת ה' תמימה". אדמו"ר הזקן מפנה אליו בהקשר של "השמש" כמדרגת התורה.

Zohar, Terumah 16:192-202 ספר הזהר, תרומה ט"ז:קצ"ב-ר"ב

His going forth is from the end of the heaven" (v. 7). He goes forth from the end of that supernal heaven, from the termination of the Body, as it is written, "From one end of heaven to the other end of the heaven" (Deut. 4, 32); where the "one end" designates the upper world, and the "other end" its termination.

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

43 ואהבת

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך". "בכל נפשך" היא הסוג השני של מסירות נפש שבקריאת שמע.

Deuteronomy 6:5 דברים ו':ה'

ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

44 שמע ישראל

"שמע ישראל, הוי' אלקינו, הוי' אחד". ההתבוננות באחדות ה' שבפסוק זה מובילה למסירות נפש ב"אחד".

Deuteronomy 6:4 דברים ו':ד'

שמע ישראל Havayah אלקינו Havayah אחד:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 אני הוי' לא שנית

"כי אני ה' לא שנית". הבריאה אינה מביאה לשינוי בה', וזהו חלק מן ההתבוננות בקריאת שמע.

Malachi 3:6 מלאכי ג':ו'

כי אני ה' לא שנית ואתם בנני יעקב לא קליתם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

Vayikra Rabbah 10:9 ויקרא רבה י"ט

הערת קה"ת

תנחומא ויקהל ע"פ ויעש בצלאל. ובשהש"ר א, יד ע"פ אשכול הכופר. ראה ב"ר פ"ה, ז. ויק"ר פ"י, ט. ראה לקו"ת אמור לד, ב. בלק עג, ד. סה"מ תרל"ה ע"מו.

38 צמצם שכניתו בין בדי ארון

המדרש דורש את הפסוק "בין שדי ילין" (בהמשך ל"אשכול הכופר", כפי שמוכח בהערת קה"ת): הוא צמצם את עצמו בין שני בדי הארון. המאמר רואה בכך דגם לצמצום שמוריד את התורה אל עולמנו.

Shir HaShirim Rabbah 1:16 שיר השירים רבה א':ט"ז

... ומותח אבריו. כך עד שלא נבנה בית המקדש היתה השכינה מתמצעת בין שני בדי הארון, משנבנה בית המקדש (מלכים א ח, ח): ויארכו הבדים. דבר אחר, אף ערשנו רעננה, מה מטה זו אינה עשויה אלא לנחת רוח, כך עד שלא נבנה בית המקדש היתה השכינה משלטת במקום למקום, ה"א הוא דכתיב (שמואל ב ז, ו): וְאַהֲרֹן מִתְהַלֵּךְ בֵּין יְדָיו וּבִמְשָׁכוֹ. משנבנה בית המקדש (תהלים קלב, יד): זאת מנוחתו עדי עד. דבר אחר, אף ערשנו רעננה, מה מטה זו ...

Behold, you are fair, my beloved, pleasant too; indeed our "bed is fresh" (Song of Songs 1:16). "Behold, you are fair, my beloved, pleasant too." Rabbi Abahu and Rabbi Hanina, Rabbi Abahu said: He lauded her with a compound expression, and she lauded him with a simple expression. He lauded her with a compound expression: "Behold, you are fair, my love; behold, you are fair" (Song of Songs 1:15), for if He sought to adopt another nation, He could. She lauded him ... with a simple expression: "Behold, you are fair

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

39 הקול מדבר

"וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפורת אשר על ארון העדות, מבין שני הכרובים". זהו הקול שדיבר אל משה מבין הכרובים.

Numbers 7:89 במדבר ז':פ"ט

ובכא משה אלהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפורת אשר על ארון העדות מבין שני הכרובים וידבר אליו:

And when Moses went into the tent of meeting that He might speak with him, then he heard the Voice speaking unto him from above the ark-cover that was upon the ark of the testimony, from between the two cherubim; and He spoke unto him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

40 הכרובים נועדו להיעשות מקשה אחת עם הכפורת. המאמר מפרש את הכפורת כאור המקיף, סובב כל עולמין, המשותף לשני הכרובים.

Exodus 25:19 שמות כ"ה:י"ט

ועשה כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה מן הכפורת תעשו את הכרובים על שני קצותיו:

And make one cherub at the one end, and one cherub at the other end; of one piece with the ark-cover shall ye make the cherubim of the two ends thereof.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

46 כי הוא צוה ונבראו

יִהְיֶה לָהֶם אֵת שֵׁם ה', כִּי הוּא צִוּוּהוּ וַנְּבָרְאוּ. הכול קיים רק מכוח דברו.

Psalms 148:5 תהילים קמ"ח:ה'

יְהַלְלוּ אֶת־שֵׁם ה' כִּי הוּא צָוָה וַנְּבָרְאוּ:

Let them praise the name of the L-RD; For He commanded,
and they were created

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

47 ועמך לא הפצתי

"את מי יש לי בשמים, ועמך לא הפצתי בארץ". זהו המצב שאליו מובילה ההתבוננות: לא לרצות דבר מלבד ה'.

Psalms 73:25 תהילים ע"ג:כ"ה

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעַמִּי לֹא־הִפְצֵיתִי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire
none upon earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

48 כלה לשון כלות הנפש

לקוטי תורה על שיר השירים מביא שני פירושים למילה "כלה": "כלה" מלשון "כלתה בשרי", ומלשון "נכספה נפשי" — תשוקת הנשמה להידבק באור ה' ולהיכלל בו. הוא קושר אותם לשני אופני מסירות הנפש שבקריאת שמע, ב"אחד" וב"בכל נפשך".

הערת קה"ת

ראה לקו"ת שה"ש א, א. המובא לקמן בהמאמר.

49 בד"ה זכור את יום

המאמר "זכור את יום השבת לקדשו", המתחיל בעמוד זה, מלמד "זכור לדכורא, שמור לנוקבא": "זכור" ממשיך את התענוג העליון, ואילו "שמור", שחז"ל מזהים עם המשנה, מגן עליו כדי שהכוחות החיצוניים לא יינקו ממנו. המאמר שאחריו, על אותו פסוק, מסביר ש"שמור" לנוקבא הוא ציפיית המקבל, כמו "ואבינו שמר את הדבר", כשעיניו מופנות אל הנותן: "כן עינינו".

הערת קה"ת

לעיל סט, ג.

50 כמים הפנים

"כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על תגובתו של ה': מבטו של הנשמה כלפי מעלה נענה במבטו של ה' כלפי מטה.

Proverbs 27:19 משלי כ"ז:י"ט

כַּמִּים הַפָּנִים לַפָּנִים כֵּן לִב־הָאָדָם לְאָדָם:

As in water face answereth to face, So the heart of man to
man

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 ועשית שנים כרבים

"ועשית שנים כרבים זהב". השניים הם שתי התנועות: מלמעלה ומלמטה.

Exodus 25:18 שמות כ"ה:י"ח

וְעָשִׂיתָ שָׁנִים כְּרָבִים זָהָב מִקָּשָׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם מִשְׁנֵי קְצוֹת הַכַּפֹּת:

And thou shalt make two cherubim of gold; of beaten work
shalt thou make them, at the two ends of the ark-cover

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

52 לבבתי

"לבבתי אחותי כלה". אדמו"ר הזקן מפנה להסברו על פסוק זה בעניין החתן והכלה.

Song of Songs 4:9 שיר השירים ד':ט'

לִבְבַתִּי אַחֲתִי כָלָה לִבְבַתִּי בְּאַחַת מְעִינֶיהָ בְּאַחַד עֵינֶיךָ מְצֹרְנֶיהָ:

Thou hast ravished my heart, my sister, my bride; Thou hast
ravished my heart with one of thine eyes, With one bead of
thy necklace

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53 דאועירת גרמה

בווהר בפרשת בלק מסופר שלפני משה השכינה "הקטינה את עצמה" ונראתה כ"מלאך ה'", ובהמשך מוסבר "ברכו נערים" כמתייחס לשני הכרובים. אדמו"ר הזקן מפנה לכך בעניין "הפנים הקטנות" של הכרוב.

Zohar, Balak 6:51-59 ספר זוהר, בלק ו':נ"א-נ"ט

54 ועמ"ש ע"פ כי על כבוד חופה

המאמר מסביר ש"על כל כבוד" פירושו שני סוגי כבוד: הכבוד התחתון, הממלא את כל הארץ ומחיה את העולמות התחתונים, והכבוד העליון, הנעלה מהשגה ("איה מקום כבודו"). אלה הם כבוד החתן — האור היורד מלמעלה — וכבוד הכלה — תשוקת הנשמה כלפי מעלה. מאחר שהם הפכים, הם יכולים להתחבר רק באמצעות החופה שמעל שניהם, האור המקיף של סוכב כל עלמין.

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש מז, ב.

55 כי על כבוד חופה

"כי על כל כבוד חופה". אדמו"ר הזקן מפנה להסברו על כך: שתי בחינות של "כבוד" ומעליהן חופה המקיפה אותן, בדומה לשני הכרובים ולכפורת.

Isaiah 4:5 ישעיהו ד':ה'

וּבָרָא ה' עַל כָּל־מְכוֹן הַרְצִיּוֹן וְעַל־מִקְרָאָהּ עֵנָן יוֹמָם וְעֶשֶׂן וְנֹגֶה אֵשׁ לְהִכָּה לְיֵלָה כִּי עַל־כָּל־כְּבוֹד חָפָה:

And the L-RD will create over the whole habitation of mount
Zion, and over her assemblies, a cloud and smoke by day,
and the shining of a flaming fire by night; for over all the
glory shall be a canopy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 עיני ה' אלקיך

"ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה, תמיד עיני ה' אלקיך בה". כאן מתואר המבט מלמעלה, הנענה ל"עינינו אל ה' אלקינו".

Deuteronomy 11:12 דברים י"א:י"ב

אֶרֶץ אֲשֶׁר־אֱלֹקֶיךָ דֹרֵשׁ אֹתָהּ תָּמִיד עֵינֵי אֱלֹהֵיךָ הָאֵלֶּיךָ
כִּהּ מִרְשֵׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה:

a land which the L-RD thy G-d careth for; the eyes of the
L-RD thy G-d are always upon it, from the beginning of the
year even unto the end of the year

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יא, יב.

57 והיו הכרובים

"והכרובים יפרשו כנפיים למעלה, סוככים בכנפיהם על הכפורת, ופניהם איש אל אחיו". המאמר מפרש את הכנפיים כאהבה ויראה, ואת "סוככים" — ככיסוי התורה שבארון.

Exodus 25:20 שמות כ"ה:כ'

וְהָיוּ הַכְּרֻבִּים פָּרָשׁ כְּנָפִים לְמַעַל סֻכְכִּים בְּכַנְפֵיהֶם עַל־הַכַּפֹּרֶת וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל־אָחִיו אֶל־הַכַּפֹּרֶת יִהְיוּ פְנֵי הַכְּרֻבִּים:

And the cherubim shall spread out their wings on high, screening the ark-cover with their wings, with their faces one to another; toward the ark-cover shall the faces of the cherubim be.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כה, כ. קטע מכאן מובא בהמשך יונתני תר"ם כרך ב' ע' תצ.

58 תלת זימנין ביומא כו' אינון מגרמיייהו סלקין גדפיייהו

בוהר (אחרי) נאמר שהכרובים מרימים את כנפיהם מעצמם שלוש פעמים ביום. על פי הרמ"ז, המאמר מיישם זאת בשלוש התפילות היומיות.

Zohar, Achrei Mot 6:48-8:57 ספר זוהר, אחרי מות ו':מ"ח-ח"ג:נ"ז

We have learnt that this was the place where the Cherubim abode. We have learnt that three times a day a miracle was accomplished with their wings. When the holiness of the King descended upon them they of themselves raised their wings and spread them out so as to cover the mercy seat. Then they folded their wings and stood rejoicing in the divine presence.

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

59 תלת זימנין ביומא כו' אינון מגרמיייהו סלקין גדפיייהו

בקטע המקביל בפרשת ויחי, שהמאמר מצטט לצד אחרי, נאמר שהכרובים עמדו בדרך נס, ו"שלוש פעמים ביום פרשו את כנפיהם" מעל הארון.

Zohar, Vayechi 37:386-38:398 ספר זוהר, ויחי ל"ז:שפ"ו-ל"ח:שצ"ח

60 ועמ"ש הרמ"ז פ' אחרי

דברי הרמ"ז שאליהם יש כאן הפניה מצוטטים באור התורה על פרשת קורח.

הערת קה"ת

הלשון מובא באוה"ת פ' קרח ע' תשיג. ובהמשך דיונתי תר"ם ביאור בארוכה.

61 נהורא קדמאה כו' כנפים עלאין

בוהר בפרשת בלק מדובר על "האור הראשון" כעל "כנפיים עליונות". אדמו"ר הוקן מזהה את האור הראשון עם "רב חסד", ובעבודת האדם — עם אהבה רבה שלמעלה מהשכל.

Zohar, Balak 33:354-34:363 ספר זוהר, בלק ל"ג:שנ"ד-ל"ד:שס"ג

Why does David say, "I will keep watch"? Surely all men watch and hope for the kindness of G-d, and even the beasts of the field? I inquired concerning this, and was given the following answer, and it is a right one, and very recondite. The first light that G-d created was so bright that the worlds could not endure it. G-d therefore made another light as a vestment to this one, and so with all the other lights, until all ... the worlds could endure the light without being dissolved

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

62 וזהו ענין שהכרובים סוככים בכנפיהם

הצמח צדק מסביר ש"סוככים" נגזר מ"סכך", כלומר כיסוי, ולכן מתייחס לאור מקיף.

הערת קה"ת

ראה באוה"ת כאן ע' איתנו ביאור ענין זה שהוא מלשון סכך ומקיף. ע"ש. ובאוה"ת שה"ש ע' שיב.

63 תפלה הוא לשון חיבור

ההערה מפנה לכרך זה בעניין התפילה כ"חיבור".

הערת קה"ת

סה"מ תרל"ד ע' קנד. ראה גם אוה"ת פ' וישב כרך ה תתסח, א.

64 נפתולי נפתלתי

רחל קוראת לנפתלי: "נפתולי אלקים נפתלתי עם אחותי". המאמר מפרש את "נפתולי" כ"חיבור", באותו מובן שהוא מוצא בתפילה.

Genesis 30:8 בראשית ל"ח:

וַתֹּאמֶר רָחֵל נִפְתּוּלִי אֱלֹקִים נִפְתַּלְתִּי עִם־אֲחֹתִי גַם־יָכַלְתִּי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ נִפְתָּלִי:

And Rachel said: 'With mighty wrestlings have I wrestled with my sister, and have prevailed.' And she called his name Naphtali.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ל, ח. ראה סה"מ תרכ"ז (הוצאת תש"ס) ע' עב שיש בזה ד' פירושים. ע"ש.

65 נפתולי נפתלתי

רש"י מביא את פירושו של מנחם בן סרוק ל"נפתולי" — "חיבורים", כמו "צמיד פתיל", כיסוי המחובר היטב: "התחברתי עם אחותי"; הוא מוסיף שאונקלוס מתרגם זאת כתפילה.

Rashi on Genesis 30:8 רש"י על בראשית ל"ח:

נפתולי אלקים. מנחם בן סרוק פרשו בַּמַּחְבֶּרֶת צָמִיד פְּתִיל, חֲבוּרִים מֵאֵת הַמָּקוֹם הַתַּחְבֵּרְתִּי עִם אֲחֹתִי לִזְכוּת לְבָנִים. וְאֵנִי מִפְּרָשׁוֹ לְשׁוֹן עֲקָשׁ וּפְתָלָל (דברים ל"ב) - נִתְעַקְשְׁתִּי וְהִפְצַרְתִּי פְצִירוֹת וְנִפְתּוּלִים הִרְבֵּה לְמָקוֹם, לְהִיּוֹת שְׁנוֹה לְאֲחֹתִי: גַּם יָכַלְתִּי. הִסָּכִים עַל יָדִי; וְאֵנִי לֹאֲקוֹלֹס תְּרָגָם לְשׁוֹן תְּפִלָּה, כְּמוֹ נִפְתּוּלִי אֱלֹקִים נִתְפַּלְתִּי בְּקִשּׁוֹת הַחֲבִיבוֹת לְפָנָיו; נִתְקַבַּלְתִּי, וְנִעְתַּרְתִּי כְּאֲחֹתִי: נִפְתַּלְתִּי. נִתְקַבַּלְתִּי תְּפִלָּתִי, וּמֵאֵל יֵשׁ רַבִּים בְּלִשׁוֹן נוֹטְרִיקוֹן:

נפתולי אלהים WRESTLINGS OF GOD — Menachem ben Seruk explains in his Machbereth (Dictionary) that the word in (Numbers 19:15) "a covering פתיל is of the same root as closely bound upon it", so that the words here mean: (פתיל) By bonds from G-d have I been joined to my sister (made equal to her) to merit the privilege of having children. I, however, explain it in the same sense as (Deuteronomy 32:5) "perverse and crooked I have been per- ... sistant and have made many importunities and wrestlings

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain)

ובמזוות, עם ה"פנים" שלמטה, כך שגם העלייה מלמטה הייתה פנימית, פנים אל פנים.

הערת קה"ת
לקו"ת פ' במדבר.

71 למען אחי ורעי אדברה נא שלום

"למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך". המאמר מפרש את "שלום" כחיבור בין שני הכרובים, שהם "אחים".

Psalms 122:8 תהילים קכ"ב:ח

לְמַעַן אַחִי וְרַעִי אֲדַבֶּרֶה־נָּא שְׁלוֹם בְּךָ:

For my brethren and companions' sakes, I will now say:
'Peace be within thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

72 ועמ"ש הרמ"ז פי אחרי . . והנה נקראים אחים

אור התורה מביא את דברי הרמ"ז במלואם: "נקראים אחים כשהם שווים בקומתם, כי מלכות נבנית על ידי אבא ואמא ולא על ידי ז"א... והם מביטים זה אל זה פנים אל פנים; אז היא ההצלחה העליונה".

הערת קה"ת
"והנה נקראים אחים כאשר הם שווים בקומתן שמלי נבנית ע"י או"א ולא ע"י זעיר כו' והם משגיחים אפין באפין אז הוא תכלית ההצלחה" עכ"ל. — אוה"ת פ' שלח ע' תקא.

6 פסוק

73 התלמוד מונה עשרה מסעות של השכינה בעת הסתלקותה: מן הכפורת לכרוב, מכרוב לכרוב, ומשם אל הסף והלאה. המאמר משתמש בכך כדי לתאר את הסתלקות הניצוץ של הכרובים.

Rosh Hashanah 31a:14 ראש השנה ל"א:א:י"ד

עֶשֶׂר מַסְעוֹת נִסְעָה שְׁכִינָה, מִקְרָאִי: מִכְפָּרֶת לְכְרוֹב, וּמִכְרוֹב לְכְרוֹב, וּמִכְרוֹב לְמִפְתָּן, וּמִמִּפְתָּן לְחֶצֶר, וּמִחֶצֶר לְמִזְבֵּחַ, וּמִמִּזְבֵּחַ לְגִגַּי, וּמִגִּגַּי לְחֻמָּה, וּמִחֻמָּה לְעִיר, וּמִעִיר לְהָר, וּמִהָר לְמִדְבָּר, וּמִמִּדְבָּר לְעֵלְמָה וְיִשְׁכָּה בְּמִקְוָמָה — שְׁנֵאמַר: "אֵלֶּךָ אֲשׁוּבָה אֶל מְקוֹמִי".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

74 כעת הפסוק נקרא כבקשה שהאחוה מימי המקדש תשוב, באמצעות התורה — "לינוק משדי אמי".

Song of Songs 8:1 שיר השירים ח:א

מִי יִתְּנֶךָ כְּאֵחַ לִי יוֹנֵק שְׁדֵי אִמִּי אֲמַצְאָךָ בְּחוּץ אֲשָׁקֶךָ גַּם לֹא־יָבוֹז לִי:

Oh that thou wert as my brother, That sucked the breasts of my mother! When I should find thee without, I would kiss thee; Yea, and none would despise me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

75 פניהם איש אל אחיו

הכרובים הפונים זה אל זה, דימוי לאחוה שכנסת ישראל מבקשת.

Exodus 25:20 שמות כ"ה:כ

וְהָיוּ הַכְּרֻבִּים פְּרָשֵׁי כְנָפִים לְמַעַל סִכְכִּים בְּכַנְפֵיהֶם עַל־הַכַּפֹּת וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל־אָחִיו אֶל־הַכַּפֹּת יִהְיוּ פְנֵי הַכְּרֻבִּים:

And the cherubim shall spread out their wings on high, screening the ark-cover with their wings, with their faces one to another; toward the ark-cover shall the faces of the cherubim be

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

66 התופל כלי חרס

בהערת קה"ת מצוטרת הערת תיקוני הזוהר שיש "טפל" בכתוב ט"ת ו"טפלי בכתוב תי"ו, דבר הנוגע לכתוב המילה שבמשנה.

Tikkunei Zohar, Tikkun 49 תקו"ז תיקון מט

Numbers 6:3 במדבר ו:ג

מִיַּיִן וְשִׁכָר יִזִּיר חֲמֵץ יִיזֶן וְחֲמֵץ שִׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל־מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וְעֲנָבִים לֶחִים וְיִבְשִׁים לֹא יֵאָכֵל:

he shall abstain from wine and strong drink: he shall drink no vinegar of wine, or vinegar of strong drink, neither shall he drink any liquor of grapes, nor eat fresh grapes or dried

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

כלים ג, ה. וראה ת"ז ת"י מט אית טפל ב"ט ואית תפל ב"ט. וראה רש"י בראשית ל, ח. וראה הערת כ"ק אדמו"ר ז"ע בשה"מ תש"ט ע' 79. לקו"ש חכ"ד ע' 29. וע' 315. ראה גם בהערה לשה"מ תקע"א ע' פ. בלקו"ת צו יא, ב. במדבר ו, ג. שה"ש מז, ב. לו, ג. ראה שה"מ תרכ"ז (הוצאת תש"ס) ע' עב שה"מ תרל"ד ע' קנד. בתורת מנחם תשי"ג כרך ט ע' 17 ב' פ"י בתי "הטופל" בטי"ת.

67 התופל כלי חרס

המשנה מדברת על מי שמטפל כלי חרס. המאמר מביא את המילה בכתוב תי"ו, כדוגמה שנייה לתפילה כ"חיבור".

Mishnah Kelim 3:5 משנה כלים ג:ה

הַטּוֹפֵל כְּלֵי הָחָס הַקְּרִיא, רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מְטַמְּאִים. וְהַכְּמִים אוֹמְרִים, הַטּוֹפֵל אֶת הַקְּרִיא, טָהוֹר. וְאֵת הָרְעוּעַ, טָמֵא. וְכֵן בְּחֻדוֹק הַקְּרוּיָה:

One who lines a sound vessel: Rabbi Meir and Rabbi Shimon say: [the lining] contracts impurity. But the sages say: a lining over a sound vessel is not susceptible to impurity, and only one over a cracked vessel is susceptible. And the same dispute applies to the hoop of a pumpkin shell

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

68 כמ"ש בדי"ה יונתי

המאמר על "יונתי בחגי הסלע" מסביר שרק הארה מן הנשמה מלובשת בגוף, ואילו הנשמה בכללותה נשארת למעלה כאור מקיף, ה"מול" שלה; וכן שתפילה היא לשון של חיבור — התקשרות ודבקות הנשמה בשורשה שלמעלה באמצעות רצון הלב, "בכל לבבך ובכל נפשך".

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש טז, ד.

69 פכ"פ דבר ה'

"פנים אל פנים דיבר ה' עמכם בהר מתוך האש". הפנים אל פנים של מתן תורה הם הדגם לכרובים הפונים זה אל זה באצילות.

Deuteronomy 5:4 דברים ה:ד

פָּנִים בְּפָנִים דִּבֶּר ה' עִמָּכֶם בְּהָר מְתוֹךְ הָאֵשׁ:

The L-RD spoke with you face to face in the mount out of the —midst of the fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

70 בדי"ה ואהי אצלו אמון

מאמר שבועות המתחיל "ואהי אצלו אמון" מסביר את "פנים אל פנים דיבר ה'" במתן תורה כחיבור של ה"פנים" העליונים, התענוג המלוכש בתורה

apart from Himself, then there would be many gods, He, His ... life

Torat Emet 363 (Public Domain) • Mishnah Torah, Yod ha-hazakah, trans. by Simon Glazer, 1927 (Public Domain)

79 לכו שברו כו' יין וחלב

"הוי כל צמא לכו למים... ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב".
המאמר מפרש את ה"חלב" כתורה, ובייחוד כתורה שבעל פה.

Isaiah 55:1 ישעיהו נ"ה:א

הוי כל צמא לכו למים ואשר אין לו כסף לכו שברו ואכלו ולכו שברו בלוא כסף ובלוא מחיר יין וחלב:

Ho, every one that thirsteth, come ye for water, And he that hath no money; Come ye, buy, and eat; Yea, come, buy wine and milk Without price

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיה נה, א.

פסקה 7

80 חי הי אשר עמדתי לפניו

שבועתו של אלישע: "חי הי אשר עמדתי לפניו". המאמר מחיל זאת על הנשמה, שעמדה לפני הי בטרם ירדה לגוף.

II Kings 5:16 מלכים ב ה:ט"ז

ויאמר חייה אשר עמדתי לפניו אם אקח ויפצרו בו לקחת וימאן:

But he said: 'As the L-RD liveth, before whom I stand, I will receive none.' And he urged him to take it; but he refused

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלכים-ב ה, טז.

81 אני היום ילדתיך

"בני אתה, אני היום ילדתיך". המאמר מפרש זאת כ"ילדתה" של הנשמה, כלומר ירידתה לגוף.

Psalms 2:7 תהילים ב:ז

אספרה אליהם Havayah אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך:

I will tell of the decree: The L-RD said unto me: 'Thou art My son, this day have I begotten thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים ב, ז.

82 כמיש ע"פ חכלילי

המאמר על "חכלילי עינים מיין ולבן שיניים מחלב" מונה את איברי הנשמה: המדות והמוחין שבתוכן, שכל אחד מהם כולל את כל השאר, הם 81; כל אחד מתחלק לראש, תוך וסוף, ובסך הכול 243; בצירוף שורשם, חמשת החסדים המגדילים אותם, מתקבלים 248. שם ה"חלב" שוטף את המדות ומשנה אותן.

הערת קה"ת

לעיל פי ויחי.

83 אשרי מי שבא לכאן

רב יוסף בן רבי יהושע בן לוי סיפר ששמע בעולם העליון: "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו". המאמר מסביר זאת כצמיחתה של הנשמה באמצעות

76 משחרב בהמ"ק... די אמות של הלכה

"מיום שחרב בית המקדש, אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה". לכן האחרונה שבה ומתחדשת באמצעות לימוד התורה.

Berakhot 8a:18-19 ברכות ח' א:י"ח-י"ט

והינינו דאמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא: מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד. ואמר אביי: מריש הנה גריסנא בגו ביתא ומצלינא בכי כנישתא. כיון דשמענא להא דאמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא — מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד — לא הנה מצלינא אלא היכא דגריסנא.

That agrees with what R. Hiyya b. Ammi said in the name of 'Ulla : Since the day the Temple was destroyed, there is left to the Holy One, blessed be He, in His Universe the four cubits of Halakah alone. And Abbai said ; At first I used to study at home and pray in Synagogue, but after hearing the statement of R. Hiyya b. Ammi in the name of 'Ulla — "Since the day the Temple was destroyed, there is left to the Holy One, ... ,blessed be He

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות ח, א.

77 אין לו להקב"ה אלא די אמות של הלכה

הטקסט מפנה לתניא, פרק נג, המביא מאמר זה ומסביר כיצד השכינה שורה על מי שעוסק בתורה.

Tanya, Likkutei Amarim 53:3 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים נ"ג:ג'
... ביום הכפורים. - ו"משחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא די אמות של הלכה בלבד", ו"אפילו אחד שישב ועוסק בתורה - שכינה עמו", כדאיתא בברכות פרק קמא, פירוש "שכינה עמו" - כדרך השתלשלות והתלבשות מלכות דאצילות במלכות דבריאה ויצירה ועשיה.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

78 אשר הוא היודע והוא הדעה

עקרון הרמב"ם שלפיו הי' ודעתו הם אחד. מכאן שמי שמשיג הלכה משיג את חכמתו של הי' עצמו.

Mishneh Torah, Foundations of the Torah 2:10 משנה תורה, הלכות יסודי התורה ב:י'

... שאלמלי היה חי בחיים יודע בדעה חוץ ממנו היו שם אלהות הרבה הוא וחסיו ודעתו, ואין הדבר כן אלא אחד מכל צד ומכל פנה ובכל דרך יחוד. נמצאת אתה אומר הוא היודע והוא הדעה והוא הדעה עצמה הכל אחד. ודבר זה אין כח בפה לאמרו ולא באזן לשמעו ולא בלב האדם להכירו על ברי. ולפיכך אומר חי פרעה וחי נפשך ואין אומר חי הי אלא חי הי. שאין הכוונה וחסיו שנים כמו חיי הגופים החיים או כחיי המלאכים. לפיכך ...

The Holy One, blessed is He! recognizes His Own Truth and knows it as it really is; and He does not know with an intelligence which is apart from Himself, as we know, for, we and our intelligence are not one, but the Creator, may He be blessed! and His Intelligence and His Life are One from every lateral, angle and manner of Unity. Since but for this, He would live a life and understand with an intelligence

וְשִׁמְעֵתִי שְׁהִי אֹמְרִים: אֲשֶׁרִי מִי שְׂבָא לְכָאן וְתִלְמִודוּ בִידּוּ. וְשִׁמְעֵתִי שְׁהִי אֹמְרִים: הָרוּגִי מַלְכוּת אֵין אָדָם יָכוֹל לְעֻמּוֹד בְּמַחֲצֵתָן. (ומאן) גִּינְהוּ? אֵלִימָא רַבִּי עֲקִיבָא וְחִבְרִיּוֹ — מִשּׁוּם הָרוּגִי מַלְכוּת וְתוּ לֹא? אֶלָּא: הָרוּגִי לֹד.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

פסחים נ, א. ראה סה"מ תקע"א ע' צט השייכות לכאן.

84 ע"פ בהר סיני

לקוטי תורה, בהר, מבאר את "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו": התורה נעשית כעין לחם אפוי, הנבלע באיברי הנפש האלקית, כך שלימודו של האדם נעשה אחד עם נשמתו. בלי "אפייה" זו, הלימוד נשאר דבר נפרד ואינו נקרא "תלמודו בידו".

הערת קה"ת

לקו"ת פ' בהר.

פסוקה 8

85 רועה ישראל

"רועה ישראל, האון." המילה "רועה" מציינת גם מי שמאכיל, והמאמר קושר אותה ל"רעייתי".

Psalms 80:2 תהילים פ"ב:

רַעֲה יִשְׂרָאֵל הָאֲזִינָה נִהְגַּ כְּצֹאן יוֹסֵף יֹשֵׁב הַכְּרוּבִים הוֹפִיעָה:

Give ear, O Shepherd of Israel, Thou that ledest Joseph like a flock; Thou that art enthroned upon the cherubim, shine forth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פ, ב.

86 אחותי רעיתי

"פתחי לי, אחותי, רעייתי." את "רעייתי" קוראים במשמעות "המזינה אותי" — זו שמאכילה אותי.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב'

אֲנִי יֹשֶׁנָה וְלִבִּי עַר קוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק פֶּתַח־לִי אֲחֹתִי רַעֲיָתִי יוֹנְתִי תַמְתִּי שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא־טֶל קְוֻצּוֹתַי רְסִיסֵי לֵילָה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the night.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ה, ב.

87 ישראל מפרנסני לאביהם שבשמים

מאמר הוזהר שישראל מפרנסים את אביהם שבשמים. המאמר מסביר את "הפרנסה" הזאת כהמשכת אור אין סוף אל הספירות באמצעות לימוד התורה.

Zohar III, 7b זח"ג ז, ב

הערת קה"ת

זח"ג ז, ב. ראה לעיל לג, ד. לקו"ת האזינו עו, ב.

פסוקה 9

88 הנה אלקינו זה

"ויאמר ביום ההוא: הנה אלקינו זה, קיוונו לו ויושיענו". המאמר מפרש את "קיוונו" במשמעות של "הורדנו אותו בקווים" (קוין), כדי שיתגלה לעתיד לבוא.

Isaiah 25:9 ישעיהו כ"ה:ט'

וְאָמַר בְּיוֹם הַהוּא הִנֵּה אֱלֹקֵינוּ זֶה קִוְּינוּ לוֹ וַיּוֹשִׁיעֵנוּ זֶה הִי קִוְּינוּ לוֹ נִגְלָה וְנִשְׁמַחָה בִּישׁוּעָתוֹ:

And it shall be said in that day: 'Lo, this is our G-d, For whom we waited, that He might save us; This is the L-RD, for whom we waited, We will be glad and rejoice in His salvation.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י כה, ט.

89 חסד דרועא ימינא

הדרשה הפותחת של אליהו בתיקוני זוהר (פתח אליהו) מתארת את הספירות כגוף: "חסד הוא הזרוע הימנית, גבורה הזרוע השמאלית, תפארת הגוף". המאמר מביא זאת ביחס לשלושת הקווים שאליהם מתחלקות הספירות.

Tikkunei Zohar 17a:16-17 תיקוני זוהר י"ז א:ט"ז-י"ז

ואתקריאו בתקונא דא. חסד דרועא ימינא. גבורה דרועא שמאלא. תפארת גופא. נצח והוד תריין שוקיין. ויסוד סיומא דגופא אות ברית קדש. מלכות פה. תורה שבע"פ קרינן ליה. מוחא חכמה איהו מחשבה מלגו. בינה לבא ובה הלב מבין. ועל אליו תריין כתיב *הנסתרות ליי אלקינו.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

90 תורה ועבודה וגמ"ח

לימודו של שמעון הצדיק, שהעולם עומד על שלושה דברים: תורה, עבודת ה' וגמילות חסדים. המאמר מקביל אותם לשלושת הקווים של הספירות.

Pirkei Avot 1:2 משנה אבות א:ב'

שְׁמַעוֹן הַצַּדִּיק הָיָה מְשִׁירֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה. הוּא הָיָה אוֹמֵר, עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד, עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל גְּמִילוּת חֲסָדִים:

Shimon the Righteous was one of the last of the men of the great assembly. He used to say: the world stands upon three things: the Torah, the Temple service, and the practice of acts of piety.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

91 יונק שדי אמי

"יונקת משדי אמי", שהמאמר מסביר זאת כלימוד תורה שבעל פה, "תורת אמך".

Song of Songs 8:1 שיר השירים ח:א'

מִי יִתְנֶךָ כָּאֵחָ לִי יוֹנֵק שְׂדֵי אִמִּי אֲמַצְצָאָה בְּחוּץ אֲשָׁקֶךָ גַּם לֹא־יָבוּז לִי:

Oh that thou wert as my brother, That sucked the breasts of my mother! When I should find thee without, I would kiss thee; Yea, and none would despise me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ח, א.

שבעל פה.

Zohar, Korach 8:37-41 ספר זוהר, קרח ח':ל"ז-מ"א

At the moment when the day was about to be sanctified the spirits of the demons issued forth, but the day was sanctified before their bodies were created, and so the world was left deficient. When Israel were sanctified and all their grades completed with the Levites on the left side, then this deficiency of the world on the left side was made good, and all was then subordinated to the right and the world was freed from defect. Hence it says "the Levite shall do", i.e. "make" ... "or "complete

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

99 ובע"ה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה שער תיקון נוקבא פ"ב ולמה נק' הוא.

100 ועמ"ש פי' לך לך

שם מבואר שהיה שנוספה לשם אברהם היא ה' העליונה, בינה; וכן מובאים דברי זוהר על "ועבד הלוי הוא": "הוא" הוא עתיק, ומקור כל התענוג מתגלה בכינה ולא בחכמה, שהיא "נקודה" בלבד ומתגלה רק באמצעות הכינה.

הערת קה"ת

לעיל יא, ב.

101 נהנים מזיו

"לעולם הבא... צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה". זהו התענוג הנמשך לגן עדן באמצעות לימוד התורה.

Berakhot 17a:12 ברכות י"ז א:י"ב

מרגלא בפומיה דרב: לא כעולם הזה העולם הבא. העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות, אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, שנאמר: "ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did .eat and drink" (Exod. xxiv. II)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

102 וקוב"ה אתא לאשתעשע

זוהר אומר שהקדוש ברוך הוא בא להתענג עם הצדיקים בגן עדן. המאמר מוסיף שתענוג זה נמשך באמצעות לימוד התורה.

Zohar III, 67b ז"ח ג סז, ב

הערת קה"ת

ז"ח ג סז, ב. וראה בסה"מ תרס"ה ע' עה ב' פ"י.

103 כל השונה הלכות בכ"י

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

סוף ברכות. וש"נ.

92 תושב"כ נק' מוסר אביך ותושבע"פ נק' תורת אמך

באיגרת הקודש כט מוסר שהמצוות כלולות בהעלם בתורה שבכתב, כשם שכל איברי הוולד כלולים בטיפת האב, והן באות לידי גילוי בתורה שבעל פה, כשם שהאם יולדת ילד שלם. לכן התורה שבעל פה נקראת "תורת אמך".

הערת קה"ת

הובא באגה"ק סכ"ט. וראה במ"מ בסה"מ תקע"א ע' פא.

93 תושב"כ נק' מוסר אביך ותושבע"פ נק' תורת אמך

"שמע בני מוסר אביך ואל תיטוש תורת אמך". התורה שבכתב היא מוסר האב, והתורה שבעל פה היא תורת האם.

Proverbs 1:8 משלי א:ח'

שְׁמַע בְּנֵי מוֹסֵר אָבִיךָ וְאַל-תִּטְּשׁ תּוֹרַת אִמְךָ:

Hear, my son, the instruction of thy father, And forsake not ;the teaching of thy mother

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

94 כמבואר בד"ה ביום השמיני עצרת

המאמר מסביר את שתי התורות: התורה שבכתב, "מוסר אביך", היא שורש כל ההלכות, אך הן כלולות בה רק ברמו, כשם שהאב הוא רק מקור הוולד; התורה שבעל פה, "תורת אמך", מבארת אותן בשלמות, כשם שהוולד גדל בעיקר בבטן אמו וניזון מחלבה. המאמר נפתח בשמחת התורה שהתשובה ממשיכה ביום שמיני עצרת.

הערת קה"ת

לקר"ת שמע"צ פה, ב. וראה יהל אור ע' תרמא.

95 ביום השמיני עצרת

"ביום השמיני עצרת תהיה לכם". הפסוק הפותח את המאמר שאליו מתייחס הטקסט.

Numbers 29:35 במדבר כ"ט ל"ה

ביום השמיני עצרת תהיה לכם כל-מלאכת עבדה לא תעשו:

On the eighth day ye shall have a solemn assembly: ye shall ;do no manner of servile work

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

96 וכמ"ש בזהר ע"פ ועבד הלוי הוא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ח"ג קעה, ב.

97 ועבד הלוי הוא

"והלוי הוא יעבד את עבודת אהל מועד". זוהר דורש את המילה "הוא".

Numbers 18:23 במדבר י"ח כ"ג

וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא אֶת-עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְהֵם יֵשְׂאוּ עֹנֶם חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם וּבְתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחָלוּ נִחְלָה:

But the Levites alone shall do the service of the tent of meeting, and they shall bear their iniquity; it shall be a statute for ever throughout your generations, and among the children .of Israel they shall have no inheritance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

98 ועבד הלוי הוא

זוהר (קורח) מפרש את "הוא" שבפסוק זה כעתיק, התענוג הנסתר. המאמר משתמש בכך כדי להראות שהתענוג מתגלה בכינה, מדרגת התורה

108 קאי על בעלי עסקים

לקוטי תורה מסביר שבעלי עסקים, שקובעים רק עיתים לתורה, הם בבחינת תשובה: כשהם חוזרים מענייני העולם ללימוד, השינוי מביא עמו התעוררות גדולה יותר מאשר אילו לא היו עסוקים קודם בענייני העולם, שלא כמו המלאכים, העומדים תמיד במדרגה אחת.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת שה"ש מד, ד. ובלקו"ש ח"כ ע' 598 "ועל פי המובן שם צריכים בעלי עסקים להתעסק בדא"ח — תורת החסידות — בקביעות ביותר".

109 מ"מ עליהם נאמר דמ"מ אמצאך בחוץ ג"כ

הרבי מסביר את הדברים כך: גם בעלי עסקים, שיוצאים "בחוץ", וקונים ל"אמצאך"; מכיוון שהם בחוץ עליהם לחפש, ובכל זאת הבקשה היא שגם שם, בחוץ, ימצאו את הקב"ה.

הערת קה"ת

דגם בעלי עסקים הנמצאים בחוץ, שהם יוצאים אל החוץ הנה גם בהם צ"ל אמצאך. דאף שנמצאים בחוץ ולכן צ"ל אצלם ענין של חיפוש, אעפ"כ הבקשה היא שיהי' אמצאך בחוץ, שגם שם ימצאו את הקב"ה — ד"ה מי יתנך תשמיו. וראה בסה"מ תש"ט ע' רכו שהגילוי אלקות בהם הוא ע"י בחי' חוץ.

110 קונה שמים וארץ

ברכתו של מלכ"י צדק: "ברוך אברם לאל עליון, קונה שמים וארץ". המאמר מפרש את "קונה" במשמעות של קנייה, כדגם לעבודתו של איש העסקים.

Genesis 14:19 בראשית י"ד:י"ט

וַיְבָרֶכְהוּ וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֲלִיּוֹן קֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:

And he blessed him, and said: 'Blessed be Abram of G-d; Most High, Maker of heaven and earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

111 חמשה קנינים קנה הקב"ה

"חמשה קנינים קנה הקדוש ברוך הוא בעולמו". הדבר מאשר שהלשון "קניין" משמשת גם ביחס לה'.

Pirkei Avot 6:10 משנה אבות ו:י

חֲמִשָּׁה קִנְיָנִים קָנָה ה' הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ, וְאֵלוּ הֵן, תּוֹרָה קָנָן אֶחָד, שָׁמַיִם וָאָרֶץ קָנָן אֶחָד, אֲבֹרָהֶם קָנָן אֶחָד, יִשְׂרָאֵל קָנָן אֶחָד, בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קָנָן אֶחָד. תּוֹרָה מִנִּין, דְּכָתִיב (משלי ח), ה' קָנָנִי רִאשִׁית דְּרָכּוֹ קִדְּם מִפְעֻלּוֹ מֵאָז. שָׁמַיִם וָאָרֶץ קָנָן אֶחָד מִנִּין, דְּכָתִיב (ישעיה סו), כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הַדָּם רִגְלִי אִי זֶה בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי וְאִי זֶה מְקוֹם מִנוּחִתִּי, וְאֹמַר (תהלים קד) מֶה רַבּוֹ מַעֲשֵׂיהָ ה' כָּלֵם בְּחֻמָּה עֲשִׂיתִי מְלָאָה הָאָרֶץ הַגִּיגָה. אֲבֹרָהֶם קָנָן ...

Five possessions did the Holy Blessed One, set aside as his own in this world, and these are they: The Torah, one possession; Heaven and earth, another possession; Abraham, another possession; Israel, another possession; The Temple, another possession. 1a) The Torah is one possession. From where do we know this? Since it is written, "The L-rd possessed (usually translated as 'created') me at the beginning of his course, at the first of His works of old" (Proverbs 8:22). 2a) Heaven and earth, another possession. From where do we know this ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

112 ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת

"כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, וביום השביעי שבת".

104 כל השונה הלכות בכ"י מובטח לו

האיגרת "אשת חיל עטרת בעלה", שאליה מתייחס הטקסט, שואלת מדוע ההבטחה ניתנת דווקא למי ששונה הלכות, ומבארת זאת באריכות.

Tanya, Iggeres HaKodesh 29:2-3 תניא, אגרת הקדש כ"ט:ב-ג'

אִיתָא בְּגִמְרָא פֶּרֶק ד' דְּמִגִּילָה: "וְדָאשְׁתַּמֵּשׁ בְּתַנְא הֶלֶךְ כּוּי" - "זֶה הַמְשַׁתְּמֵשׁ בְּמִי שְׁשׁוֹנָה הֶלְכוֹת, כְּתָרָה שֶׁל תּוֹרָה כּוּי", "תַּנְא דְּבִי אֱלִיָּהוּ, כֹּל הַשּׁוֹנֵה הֶלְכוֹת מוֹבָטֵחַ לוֹ כּוּי". וְצָרִיךְ לְהַבִּין, לָמָּה נִקְרָאוּ הַהֶלְכוֹת בְּשֵׁם "תַּנְא" וַיִּכְתְּרָהּ שֶׁל תּוֹרָה? וְגַם, לָמָּה "הַשּׁוֹנֵה הֶלְכוֹת" דִּין קָא "מוֹבָטֵחַ לוֹ כּוּי", וְלֹא שָׂאָר דְּבָרֵי תּוֹרָה? וְכֵן לְהַבִּין מֵאַמֵּר רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָּה בְּפֶרֶק י"א דְּמִנְחוֹת: "אֲפִילוּ לֹא שָׁנָה אָדָם אֶלָּא פֶּרֶק אֶחָד שְׁחֲרִית כּוּי" יֵצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ, וְלָמָּה אֵינוֹ יוֹצֵא ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

105 כל השונה הלכות בכ"י מובטח לו שהוא בן עוה"ב

מילות הסיום של מסכת Niddah: "כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא", שכן "הלכות עולם לו" — ויש לקרוא "הלכות".

Niddah 73a:15-16 נדה ע"ג א:ט"ו-ט"ז

תַּנְא דְּבִי אֱלִיָּהוּ: כֹּל הַשּׁוֹנֵה הֶלְכוֹת בְּכָל יוֹם, מוֹבָטֵחַ לוֹ שֶׁהוּא בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא, שְׁנַאֲמַר "הֶלְכוֹת עוֹלָם לו", אֵל תִּקְרִי "הֶלְכוֹת" אֶלָּא הֶלְכוֹת. הִדְרוּ עַלְךָ תִּינוּקָת, וּסְלִיקָא לָהּ מִסְכָּת נִדָּה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

106 כל השונה הלכות בכ"י מובטח לו שהוא בן עוה"ב

אותה הוראה מבית מדרשו של אליהו מופיעה ב-Megillah, בלי המילים "בכל יום"; איגרת הקדוש 29 מצטטת אותה משם.

Megillah 28b:16-18 מגילה כ"ח ב:ט"ז-י"ח

אָמַר לָקָה: נִיחָא לִי דְאֲשַׁמְעִיהָ לְמַר. אִי הָכִי, גְּמוּר מִינִי הָא מְלֵתָא דְאָמַר רַבִּי זִירָא: בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הֵן הִתְמִירוּ עַל עֲצָמָן שְׁאֲפִילוּ רֹאוּת טִיפַת דָּם כְּחֶרֶד לְיוֹשְׁבוֹת עַלְיוֹ שְׂבָעָה נְקִיִּים. תַּנְא דְּבִי אֱלִיָּהוּ: כֹּל הַשּׁוֹנֵה הֶלְכוֹת, מוֹבָטֵחַ לוֹ שֶׁהוּא בֶּן עוֹלָם הַבָּא, שְׁנַאֲמַר: "הֶלְכוֹת עוֹלָם לו", אֵל תִּקְרִי "הֶלְכוֹת" אֶלָּא "הֶלְכוֹת". תְּנוּ רַבְּנָן:

He replied: I would rather you teach me something. If so learn from me this statement that was said by R. Zera: The daughters of Israel were stringent upon themselves that even if they saw [on their garments] a spot of blood no bigger than a mustard seed, they waited for seven clean days [before taking a ritual bath]. It was taught in the house of Eliyahu: Whoever repeats halakhoth is assured of the world to come, as it says, "His goings [halikoth] are to eternity"

... (Habbakuk 3:6). Read not

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

פסקה 10

107 אמצאך בחוץ

"אמצא אותך בחוץ" — המאמר מחיל זאת על מי שמקדישים את זמנם לעסקים.

Song of Songs 8:1 שיר השירים ח:א'

מִי יִתְּנֶךָ כָּאֵחַ לִי יוֹנֵק שְׁדֵי אִמִּי אֲמַצְאֶךָ בַּחוּץ אֲשָׁקֶךָ גַּם לֹא-יָבוֹז לִי:

Oh that thou wert as my brother, That sucked the breasts of my mother! When I should find thee without, I would kiss thee; Yea, and none would despise me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

זה בזה, ולכן העלייה מתחילה מן האחרון, מלכות.

Isaiah 44:6 ישעיהו מ"ד:ו

כה־אמר ה' מלך־יִשְׂרָאֵל וגֵּאֲלוֹ ה' צָבָאוֹת אֲנִי רִאשׁוֹן וְאֲנִי אַחֲרוֹן
וּמִבְּלָעַדִּי אֵין אֱלֹהִים:

Thus saith the L-RD, the King of Israel, And his Redeemer
the L-RD of hosts: I am the first, and I am the last, And be-
side Me there is no G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

117 ויכלו השמים

"ויכלו השמים והארץ". את "ויכלו" מפרשים כ"כלות הנפש" — העלייה
מתוך כיסופים של העולמות בשבת.

Genesis 2:1 בראשית ב':א

וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צָבָאָם:

And the heaven and the earth were finished, and all the host
of them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

118 ויכלו השמים כו' לשון כלתה נפשי

שם מסביר אדמו"ר הזקן את הפסוק "כלל תכלה ראיתי קץ רחבה מצוותך
מאד": להשגת הנשמה ולכלות הנפש שלה, כמו ב"כלתה נפשי", יש גבול,
ואילו המצוות הן כלי לאינסופיות.

Song of Songs 1:1 שיר השירים א':א

שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשִׁלְמֹה:

THE song of songs, which is Solomon's

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה לעיל נג, ד. לקמן קו, א. לקר"ת בהר מב, ד. שה"ש א, א.

119 כלתה נפשי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תהלי פד, ג.

120 כלתה נפשי

"נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'". פסוק זה מבטא את משמעות
ה"כיסופים" שלפיה מפרשים את "ויכלו".

Psalms 84:3 תהילים פ"ד:ג

נִכְסְפָה וְגַם־כָּלְתָה נַפְשִׁי לְחִצְרוֹת ה' לְבִי וּבִשְׁרִי יִרְגְּנוּ אֶל־אֱלֹהֵי:

My soul yearneth, yea, even pineth for the courts of the
L-RD; my heart and my flesh sing for joy unto the living G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

121 קונה שמים וארץ

מפסוק זה לקוחות מילות הברכה של ליל שבת, "מעין שבע". בשבת ה'
קונה" שמים וארץ, כאשר מה שבורר במהלך השבוע עולה אליו.

Genesis 14:19 בראשית י"ד:י"ט

וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֲלִיוֹן קֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:

And he blessed him, and said: 'Blessed be Abram of G-d
Most High, Maker of heaven and earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית יד, יט. ראה לקו"ת עקב טז, ג ושם מציין הצ"צ לכאן. ובמקבילו
בסידור שער בהמ"ז קיא, ב. סה"מ תקס"ה ע' רנד. דרמ"צ לו, ב ואילך.

בהמשך המאמר מפרש את ששת הימים כשש המדות, ואת השבת כעלייתו.

Exodus 31:17 שמות ל"א:י"ז

כִּי־נִי וְכִי־נִי יִשְׂרָאֵל אוֹת הוּא לַעֲלֹם כִּי־שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת־הַשָּׁמַיִם
וְאֶת־הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפֶשׁ:

It is a sign between Me and the children of Israel for ever;
for in six days the L-RD made heaven and earth, and on the
'seventh day He ceased from work and rested

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 11

113 יהי אור

"ויאמר ה': יהי אור". אור היום הראשון מזוהה עם חסד, הראשונה מבין שש
המדות.

Genesis 1:3 בראשית א':ג

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי־אוֹר:

And G-d said: 'Let there be light.' And there was light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 12

114 כי העלייה צריך להיות התחלה מלמטה כמו שמגביהים הבנין

המקור שמצוין בטקסט עצמו, פרי עץ חיים, שער 1 (שער התפילה), פרק 7,
עוסק בעליית העולמות עולם אחר עולם. אדמו"ר הזקן מביא אותו כדי
לבסס את הכלל שעלייה מתחילה מלמטה.

Pri Etz Chaim, Gate of Prayer 7:5 פרי עץ חיים, שער התפלה ז:ה

כלל העולה, כי כל ימי החול, העולמות כולם, הם למטה ממדרגתן,
והיה זה, כדי לברר בירור המלכים בסוד מ"ן. ומה שאנו עושין
בתפילתנו בימי החול כנ"ל, הוא ב' הכנות - א' הוא לתקן תחלה את
זו"ן במקומו למטה, כי בתחלה שלא בשעת התפלה, היו חסרים, כי ז"א
לא היה לו רק ו"ק, והמלכות נקודה אחת. ואח"כ ע"י תפילתנו, נתקנו
שניהם בפרצוף גמור, כל אחד מהם כלול מ"ס שלימות, וכל זה
בהיותן עדיין אחור באחור. ואח"כ ההכנה הב' היא, להחזירם פכ"פ.
ואז ע"י ב' תיקונים אלו, הם מזדווגים זה בזה, ומבררים ...

Pri Etz Chaim (Public Domain)

115 נעוץ סב"ת

ספר יצירה אומר על עשר הספירות ש"סופן נעוץ בתחילתן ותחילתן
בסופן". המאמר מביא זאת כדי להסביר מדוע העלייה מתחילה ממלכות,
האחרונה שבהן.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א':ז

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת
קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to
its beginning and its beginning linked to its end, just as the
flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and
there is not a second one, and before one what wilt thou
?count

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor
Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

116 אני ראשון ואני אחרון

"אני ראשון ואני אחרון, ומבלעדי אין אלקים". הראשון והאחרון קשורים

אוה"ת משפטים כרך ח ע' ג'כו.

122 ואספת דגנך

"ואספת דגנך ותירושך ויצהרך", בפסוק השנייה של קריאת שמע. המאמר מפרש זאת כאיסוף פירות עבודתו של האדם אל ה"אחד".

Deuteronomy 11:14 דברים י"א:י"ד

וְנָתַתִּי מִטְר־אַרְצְכֶם בְּעָתוֹ יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ וְאַסַּפְתָּ דִּגְנָהּ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהַרְךָ:
that I will give the rain of your land in its season, the former
rain and the latter rain, that thou mayest gather in thy corn,
and thy wine, and thine oil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יא, יד.

123 חמשה קנינים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות ו, י.

124 ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תשא לב, יז.

פסוק 13**125 אמצאך בחוץ**

"אמצא אותך בחוץ, אנשק אותך". המאמר מסביר כעת את שתי האמירות הללו כמתייחסות לבעלי עסקים.

Song of Songs 8:1 שיר השירים ח:א

מִי יִתְנֶנְךָ כְּאָח לִי יוֹנֵק שְׂדֵי אִמִּי אֶמְצָאָהּ בַּחוּץ אֶשְׁקֶהָ גַם לֹא-יָבוֹז לִי:

Oh that thou wert as my brother, That sucked the breasts of
my mother! When I should find thee without, I would kiss
thee; Yea, and none would despise me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

126 קונה שמים וארץ

"קונה שמים וארץ". המסחר של בעל העסק, כשהוא מתעלה אל ה' אחד, דומה לקניינו של ה' עצמו.

Genesis 14:19 בראשית י"ד:י"ט

וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֲלִיּוֹן קֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:

And he blessed him, and said: 'Blessed be Abram of G-d
;Most High, Maker of heaven and earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

127 ע"פ וישב יעקב

המאמר מסביר שבזמן שביט המקדש עמד, התשוקה שבלב לה' נמשכה מן הגילוי שבקודש הקודשים; אך בגלות מתקיים "ובקשתם משם... ומצאתם": דווקא משם, מתוך התבוננות עד כמה ההפך מדרכי ה' רחוק ממנו ובכל זאת מתקיים מכוח רצונו, עד שהלב מתהפך והחושך נעשה אור.

הערת קה"ת

לעיל כו, א.

128 ובקשתם משם כו' ומצאת

"ובקשתם משם את הו' אלקיך, ומצאת, כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך". הטקסט מפנה להסבר שניתן לכך: ה' נמצא מתוך מקום הירידה, "בחוץ".

Deuteronomy 4:29 דברים ד':כ"ט

וּבִקְשַׁתֶּם מִשָּׁם אֶת־ה' אֱלֹהֵיךָ וּמִצְאתָ כִּי תִדְרֹשׁנּוּ בְּכָל־לִבְכֶּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ:

But from thence ye will seek the L-RD thy G-d; and thou
shalt find Him, if thou search after Him with all thy heart
and with all thy soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

129 אתדבקות רוחא ברוחא

הוהר מתאר נשיקות כהידבקות של רוח ברוח. המאמר מחיל זאת על תפילתו של בעל העסק.

Zohar II, 124b זח"ב קכד, ב

Tanya, Likkutei Amarim 45:3 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים מ"ה:ג'

... וַיֵּבֶךְ - לְעוֹרֵר וּלְהַמְשִׁיךְ מִשָּׁם רַחֲמִים רַבִּים עַל כָּל הַנְּשָׁמוֹת וְעַל מְקוֹר כִּנּוּס יִשְׂרָאֵל, לְהַעֲלוֹתוֹ מִגְלוּתוֹ, וּלְיִתְדוֹ בְּיַחַד הָעֲלִיּוֹן אוֹר־אֵין סוֹף בְּרוּךְ־הוּא, בְּכַחֲנִית נְשִׁיקוֹ, שֶׁהִיא - אֶתְדַבְּקוֹת רוּחָא בְּרוּחָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "שִׁשְׁנִי מְנַשְׂקוֹת פִּיהוּ", דְּהֵינּוּ, הַתְקַשְּׁרוֹת דְּבוּר הָאָדָם בִּ"דְבַר ה' זו הִלְכָה", וְכֵן מַחְשְׁבָה בְּמַחְשְׁבָה, וּמַעֲשֵׂה בְּמַעֲשֵׂה, שֶׁהוּא מַעֲשֵׂה הַמְצוֹת, וּבִפְרָט מַעֲשֵׂה הַעֲדָקָה וְחֶסֶד. דִּ"חֶסֶד דְּרוּעָא יְמִינָא", וְהוּא בְּכַחֲנִית חִיבּוּק מְשֻׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

זח"ב קכד, ב. ראה תניא פמ"ה.

130 ויתרון האור מהחשך

"כיתרון האור מן החושך". בחסידות מוסבר שלאור שבוקע מתוך החושך יש יתרון; זהו יתרונה של תפילת בעל העסק, הנעשית באמצעות אתכפא.

Ecclesiastes 2:13 קהלת ב':י"ג

וְרָאִיתִי אֲנִי שֵׁשׁ יִתְרוֹן לַחֲכָמָה מִן־הַסְּכָלוֹת כִּי־תֵרוֹן הָאוֹר מִן־הַחֹשֶׁךְ:

Then I saw that wisdom excelleth folly, as far as light excel-
leth darkness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

131 בפ' נח בדי"ה מים רבים

המאמר "מים רבים" שואל כיצד תפילתו של בעל עסק יכולה להגיע לבחינה כה גבוהה, ומשיב שירידת הנשמה לגוף ולנפש הבהמית, העסוקה תמיד בדאגות הפרנסה, נועדה לעלייה: לאהבה הבלתי מוגבלת של "בכל מאדך", הבאה מן הנפש הבהמית. בעלי תשובה עומדים במקום שבו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד, משום ששורש הנפש הבהמית הוא בעולם התווה.

הערת קה"ת

לעיל ט, ג ואילך.

132 שלא יוכל לפרש בדבור

על פי ההערה, מוסבר שם שאיבר הפה אינו מסתיר את הלב הלב; לכן הנשיקה, שהיא הבל, נושאת את אהבת הלב בלי ההסתרה שיש בדיבור.

הערת קה"ת

ראה בבחי' פ' נח ד"ה ויבן נח ח, א. דכלי הפה אינו מסתיר על הלב הלב. וראה בדי"ה ויהי אמר תער"ב.

133 בד"ה שיר השירים

המאמר מבאר את "ישקני מנשיקות פיהו": המשכת שמו הגדול כ"שיר" נקראת "נשיקות" — גילוי של אהבה פנימית, כמו אהבת אב לבנו יחידו. אהבה זו גדולה כל כך עד שהיא יכולה להתגלות רק בצמצום גדול, כהבל הפה; הבל זה חושף את עצם האהבה באופן ששום כלי אחר, אפילו אותיות הדיבור, אינו יכול. שם מובאת הפניה חזרת למאמר זה על "אשקך".

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש א, ד.

134 ישקני

"ישקני מנשיקות פיהו". הטקסט מפנה להסבר שניתן לכך במאמר "שיר השירים".

Song of Songs 1:2 שיר השירים א:ב'

ישקני מנשיקות פיהו כייטובים דדיך מין:

Let him kiss me with the kisses of his mouth— For thy love is better than wine

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

135 והחכמה מאין תמצא

"והחכמה, מאין תמצא?" בקריאה "החכמה באה מן האין", הפסוק מראה שמקורה של חכמה, וממילא גם של התורה, הוא בחינת אין, שאלה מגיע ביטולו של בעל העסק.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כח, יב.

136 וינשק לבן לבניו

"ולבן השכים בבוקר, ונשק לבניו ולבנותיו". "בניו" של לבן היו נכדיו — השבטים.

Genesis 32:1 בראשית ל"ב:א'

וישכם לבן בבקר וינשק לבניו ולבנותיו ויברך אתהם וילך וישב לבן למקמו:

And Laban arose early in the morning, kissed his sons and daughters, and blessed them; and then Laban went and re-turned to his place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית לב, א.

137 בני בנים . ככנים

הכלל בתלמוד שנכדים נחשבים ככנים. הוא מסביר מדוע השבטים נקראים בניו של לבן.

Yevamot 62b:1-3 יבמות ס"ב ב:א'-ג'

בני בנים הרי הן ככנים! כי תניא ההיא, להשלים. מיתבי: בני בנים הרי הם ככנים, מת אחד מהם או שנמצא סריס — לא קיים פריה ורבייה. תיובתא דרב הונא תיובתא. בני בנים הרי הם ככנים. סבר אפי' למימר, פרא לברא וברתא לברתא, וכל שפן פרא לברתא. אכל ברתא לברא — לא. אמר לקה רבא: "לשבת יצרה" בעינא, והא איקא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

יבמות סב, ב.

138 ומלכות נפיק כו' ומשום הכי קאמר אברהם

הפרדס מצטט שמלכות יוצאת מכתר ואברהם מחכמה, כך ששניהם כאילו ממקום אחד; לכן אמר אברהם על שרה: "אחותי היא, בת אבי היא, אך לא בת אמי". הדבר מקביל ל"אחים" המקבילים משורש שלמעלה מחכמה ובינה.

Pardes Rimmonim 5:3-4 פרדס רמונים ה':ג-ד'

... והשתא מגו דכח"ב הוה חד נהירו ומלכות נפיק מכתר ואברהם מן חכמה הוה כאלו נפקו תריוויהו מאתר חד. ומשום הכי קאמר אברהם עלה (בראשית כ יב) וגם אמנה אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי והא אשתלימו להון ע"ס אילין. עכ"ל תאר צדקותו וחסידותו. וכלל דבריו כי החכמה האצילה ח"ן ובינה האצילה ג"ה וכתר ת"מ. והנה הענין הזה מוכרח מן הסברא. כי מאחר שהחסד הוא מטבעו חסד איך אפשר שתהיה גבורה נאצלה ממנו להיות הגבורה דין ואש חזק. וכן איך אפשר כי להיות גבורה דין ואש חזק תהיה ...

Pardes Rimmonim (Public Domain)

139 יודוך אחיך כו' וענין בני אביך

"יהודה, אתה יודוך אחיך ... בני אביך ישתחוו לך". הטקסט מפנה להסבר הקודם שלו על הדברים האלה.

Genesis 49:8 בראשית מ"ט:ח'

יהודה אתה יודוך אחיך יךך בערף איביך ישתחוו לך בני אביך:

Judah, thee shall thy brethren praise; Thy hand shall be on the neck of thine enemies; Thy father's sons shall bow down before thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

140 אנהגך אביאך אל בית אמי

"אנהג אותך, אביאך אל בית אמי; תלמדי אותי; אשקה אותך מיין הרקח, ממין רימוני". המאמר מיישם זאת על הזמנים הקבועים של בעל עסק ללימוד תורה.

Song of Songs 8:2 שיר השירים ח:ב'

אנהגך אביאך אל בית אמי תלמדני אשקה מיין הרקח מעסיס רמני:

I would lead thee, and bring thee into my mother's house, That thou mightest instruct me; I would cause thee to drink of spiced wine, Of the juice of my pomegranate

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ח, ב.

141 והגית בו יומם ולילה

"לא ימוש ספר התורה הזה מפך, והגית בו יומם ולילה". מכאן ש"ניקה", פעולה מתמשכת, מתארת את מי שעוסקם בתורה.

Joshua 1:8 יהושע א:ח'

לא ימוש ספר התורה הזה מפך והגית בו יומם ולילה למען תשמר לעשות ככל-הכתוב בו כי יאז תצליח את-דרךך ואז תשכיל:

This book of the law shall not depart out of thy mouth, but thou shalt meditate therein day and night, that thou mayest observe to do according to all that is written therein; for then thou shalt make thy ways prosperous, and then thou shalt have good success

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יהושע א, ח. ראה אוה"ת נ"ך כרך ב ע תשלו.

142 ודברי אשר שמתי בפוך

"ודברי אשר שמתי בפוך לא ימוש מפוך". ממקור נעלה כל כך אפשר רק לקבל, כאילו הדברים מונחים בפיו של האדם.

Isaiah 59:21 ישעיהו נ"ט:כ"א

ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליה ודברי אשר שמתי בפוך לא ימוש מפוך ומפי ורעה ומפי ורעה אמר ה' מעתה ועד עולם:
And as for Me, this is My covenant with them, saith the L-RD; My spirit that is upon thee, and My words which I have put in thy mouth, shall not depart out of thy mouth, nor out of the mouth of thy seed, nor out of the mouth of thy seed's seed, saith the L-RD, from henceforth and for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נט, כא.

143 אשקך מיין הרקח

"אנהג אותך, אביאך אל בית אמי; תלמדי אותי; אשקה אותך מיין הרקח, ממיין רימוני". המאמר מיישם זאת על הזמנים הקבועים של בעל עסק ללימוד תורה.

Song of Songs 8:2 שיר השירים ח:ב

אנהגך אביאך אל בית אמי תלמדני אשקה מיין הרקח מעסים רמני:

I would lead thee, and bring thee into my mother's house, That thou mightest instruct me; I would cause thee to drink .of spiced wine, Of the juice of my pomegranate

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

המשך הפסוק אנהגך — שה"ש ח, ב. בענין יין הרקח, ראה אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תרסו. תשיב.

144 היין משמח אלקים

הגפן אומרת: "יני, המשמח אלקים ואנשים". המאמר מפרש זאת כשמחת הבינה, המגלה את מה שאלקים, מידת הצמצום, מסתיר.

Judges 9:13 שופטים ט:י"ג

ותאמר להם הגפן החדלתי את תירושי המשמח אלקים ואנשים והלכתי לנוע עלי העצים:

And the vine said unto them: Should I leave my wine, which ?cheereth G-d and man, and go to hold sway over the trees

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

145 ויין הוא בחיי יינה של תורה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה פסיקתא זוטרא ויחי מט, יא.

146 דינא דגמרא

הגמרא דנה בשאלה עד כמה מקריאת שמע נדרשת כוונת הלב: הפרשה הראשונה או הפסוק הראשון. המאמר מפרש כוונה זו כמסירות נפש ב"אחד", שכל יהודי מקיים.

Berakhot 13b ברכות י"ג ב

הערת קה"ת

ברכות יג, ב.

פסקה 14

147 הריח . . שהנשמה נהנית ממנו

"ממה הנשמה נהנית והגוף אינו נהנה? מן הריח." המאמר מסביר שהריח הוא תענוג עליון שאינו מתלבש בכלים.

Berakhot 43b:3 ברכות מ"ג ב:ג

אמר רב יהודה: האי מאן דנפק ביומי ניסן וחוץ אילני דקא מלכלבי, אומר: "ברוך שלא חיסר בעולמו כלום וברך בו בריות טובות ואילנות טובות להתנאות בהן בני אדם". אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב: מניין שמברכין על הריח? — שנאמר: "כל הנשמה תהלל קה". איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו? — הרי אומר: זה הריח.

Rab Judah said : He who goes out during the days of Nisan and sees the trees budding should say "Blessed be He Who has caused nothing to be lacking in His Universe and created therein beautiful creations and beautiful trees wherefrom men may derive pleasure." Rab Zotra b. Tobiah said in the name of Rab : Whence is it learnt that one should pronounce a benediction over a fragrant smell? As it is written, "Let every soul praise the L-rd" (Ps. cl. 6). From what is it ... that the

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות מג, ב.

148 ראה ריח בני

דברי יצחק: "ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'." הטקסט מפנה להסברו על הריח בפסוק זה.

Genesis 27:27 בראשית כ"ז:כ"ז

ויגש וישקלו וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'

And he came near, and kissed him. And he smelled the smell of his raiment, and blessed him, and said: See, the smell of my son Is as the smell of a field which the L-RD hath .blessed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

149 מעסים רמוני

סוף הפסוק, "מעסים רימוני", מתייחס למי שאינם יכולים ללמוד אך מלאים מצוות.

Song of Songs 8:2 שיר השירים ח:ב

אנהגך אביאך אל בית אמי תלמדני אשקה מיין הרקח מעסים רמני:

I would lead thee, and bring thee into my mother's house, That thou mightest instruct me; I would cause thee to drink .of spiced wine, Of the juice of my pomegranate

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

סיום הפסוק אנהגך, שה"ש ח, ב.

150 שאפי ריקנין שבך

יש לקיש דורש את "רקתך כפלה הרימוני": "אפילו ריקנין שבך מלאים

מצוות כרימון.

Eruvin 19a:9 עירובין י"ט א:ט'

מה מִזְבַּח הָזֶהָב, שְׁאִין עָלָיו אֵלָא כְּעוֹבֵי דִינָר זָהָב, עֲמַד כְּמָה שְׁנִים וְלֹא שְׁלֹטָה בּוֹ הָאוּר. פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁמַלְאִין מְצוֹת כְּרֻמוֹן, שְׁנַאָמַר: "כְּפֻלַּח הָרֻמוֹן רִקְמָה", וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ: אֵל תִּיקְרִי "רִקְמָה" אֵלָא "רִיקְמָה", שְׁאִפִּילוּ רִיקְנִין שְׁבָר מְלִיאִין מְצוֹת כְּרֻמוֹן — עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Zohar II, 100a זח"ב ק, א

Genesis 23:2 בראשית כ"ג:ב

וּתְמַתְּ שָׂרָה בְּקִרְיַת אֲרָבַע הוּא חֶבְרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וְלִבְכֻתָּהּ:

And Sarah died in Kiriatharba—the same is Hebron—in the land of Canaan; and Abraham came to mourn for Sarah, and to weep for her

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

עירובין יט, א. חגיגה בסופה. זח"ב ק, א. ראה אוה"ת בראשית כרך ג תפד, ב. לקו"ת לגי פרשיות בראשית כג, ב. לקו"ש חט"ז ע' 437 הערה 25.

151 שאפי ריקנין שבך מלאים מצות כרמון

אותה דרשה מופיעה בסוף מסכת חגיגה, באחד המקומות שמציינת הערת קה"ת.

Chagigah 27a:8 חגיגה כ"ז א:ח'

אָמַר רִישׁ לֵקִישׁ: אִין אוּר שֶׁל גִּיהֲנָם שׁוֹלֵטֵת בְּפּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל, קַל וְחוֹמֶר מִמִּזְבַּח הָזֶהָב: מָה מִזְבַּח הָזֶהָב שְׁאִין עָלָיו אֵלָא כְּעוֹבֵי דִינָר זָהָב — כְּמָה שְׁנִים אִין הָאוּר שׁוֹלֵטֵת בּוֹ, פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמַלְאִין מְצוֹת כְּרֻמוֹן, דְּכַתְיִב: "כְּפֻלַּח הָרֻמוֹן רִקְמָה", אֵל תִּיקְרִי "רִקְמָה", אֵלָא: רִקְנִין שְׁבָר — עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

152 ריחא דלבושייכו

בווהר מסופר שילד אומר לחכמים כי מתוך "ריח לבושיכם" הבין שהם עסקו במצווה — דאגה לחתן ולכלה. המאמר מביא זאת כדי להראות שגם המצוות מעוררות את התענוג העליון, שהריח מסמל.

Zohar III, 186a זח"ג קפו, א

הערת קה"ת

זח"ג קפו, א.

153 כי נעוץ תחלתן בסופן

"סופן נעוץ בתחילתן ותחילתן בסופן." כאן מוסבר מדוע המצוות המעשיות, שהן המדרגה הנמוכה ביותר, מגיעות עד לתענוג העליון.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א:ז'

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou ?count

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

154 כי המעיל הוא בחי מעיל צדקה

שם, הצמח צדק, הדן במעיל כ"מעיל צדקה", מפנה לקטע זה בתורה אור.

הערת קה"ת

אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תע מצוין לכאן.

155 שוש אשיש כוי מעיל צדקה יעטני

"אשיש בה' מאוד.... כי הלבישני בגדי ישע, מעיל צדקה יעטני". המעיל מסמל צדקה.

Isaiah 61:10 ישעיהו ס"א:י'

שוש אָשִׁישׁ בַּה' תִּגַּל נִפְשִׁי בְּאַלְקֵי כִי הִלְבִּישְׁנִי בְּגָדֵי־יֵשַׁע מְעִיל צִדְקָה יַעֲטֵנִי כִּחְתָּן יִכְתֹּן פָּאָר וְכַפְלָה תַּעֲדָה כְּלִיָּהּ:

I will greatly rejoice in the L-RD, My soul shall be joyful in my G-d; For He hath clothed me with the garments of salvation, He hath covered me with the robe of victory, As a bridegroom putteth on a priestly diadem, And as a bride adorneth herself with her jewels

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Torat Emet 363 (Public Domain); Mishnah Torah, Yod ha-hazakah, trans. by Simon Glazer, 1927 (Public Domain); Hamesorah Publishers, Jerusalem 2005 (CC-BY-NC); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Daf Shevui (CC0); Pri Etz Chaim (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Pardes Rimmonim (Public Domain)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/torah-ohr/terumah/1

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק